

Teorie práva v příkladech

MILOŠ VEČERA
LIBOR HANUŠ
JAROMÍR HARVÁNEK
DRAHOMÍRA HOUBOVÁ
RADIM POLČÁK
MARTIN ŠKOP
ROMAN VANĚK

2., přepracované vydání

Wolters Kluwer
Česká republika

TEORIE PRÁVA V PŘÍKLADECH

Teorie práva v příkladech

MILOŠ VEČEŘA
LIBOR HANUŠ
JAROMÍR HARVÁNEK
DRAHOMÍRA HOUBOVÁ
RADIM POLČÁK
MARTIN ŠKOP
ROMAN VANĚK

2., přepracované vydání

Wolters Kluwer
Česká republika

Autoři:

Kapitoly I, VII: JUDr. Jaromír Harvánek, CSc.

Kapitoly II, III: JUDr. Roman Vaněk, Ph.D.

Kapitola IV: JUDr. et Mgr. Martin Škop, Ph.D.

Kapitola V: JUDr. Radim Polčák, Ph.D.

Kapitoly VI, VIII: JUDr. Drahomíra Houbová, CSc.

Kapitola IX: JUDr. Libor Hanuš, Ph.D.

Kapitola X: prof. JUDr. et PhDr. Miloš Večeřa, CSc.

Právní stav publikace je k 15. 8. 2011.

© prof. JUDr. et PhDr. Miloš Večeřa, CSc., JUDr. Libor Hanuš, Ph.D.,
JUDr. Jaromír Harvánek, CSc., JUDr. Drahomíra Houbová, CSc.,
JUDr. Radim Polčák, Ph.D., JUDr. et Mgr. Martin Škop, Ph.D.,
JUDr. Roman Vaněk, Ph.D., 2011, druhé, přepracované vydání

ISBN 978-80-7357-551-9

(první vydání: *Sbírka příkladů z teorie práva*. Praha : ASPI, a. s., 2005,
ISBN 80-7357-116-1)

Citace právních předpisů	8
Předmluva	9
I. Systém práva	11
I.1 Prvky systému práva	14
I.2 Právo vnitrostátní a právo mezinárodní	20
I.3 Právo soukromé a právo veřejné	28
II. Tvorba práva	43
II.1 Legislativní pravomoc a působnost z Ústavy	45
II.2 Legislativní pravomoc a působnost (jiné právní předpisy)	45
II.3 Zrušení právních předpisů	45
II.4 Legislativní technika	45
Klíč k řešení	63
III. Prameny práva	65
III.1 Právní obyčej	65
III.2 Precedenty	67
III.3 Normativní smlouva	71
III.4 Normativní právní akt	80
III.5 Obecné zásady právní	87
Klíč k řešení	89
IV. Právní norma	92
IV.1 Pojem právní normy	92
IV.2 Struktura právní normy	102
IV.3 Klasifikace právních norem	108
IV.4 Působnost právních norem	125
A. Časová působnost	125
B. Prostorová působnost	135
C. Osobní působnost	138
D. Věcná působnost	142
Klíč k řešení	145
V. Právní vztahy	151
V.1 Vznik právních vztahů	151

V.2 Právní skutečnosti	153
V.3 Struktura právního vztahu – subjekty	159
V.4 Struktura právního vztahu – objekt	163
V.5 Struktura právního vztahu – obsah	166
V.6 Typy právních vztahů	167
V.7 Vztah práva, povinnosti a nároku	170
Klíč k řešení	174
VI. Interpretace práva	177
VI.1 Objekt interpretace práva	177
A. Primární objekt interpretace práva	177
B. Sekundární objekt interpretace práva	178
VI.2 Logicko-sémantické hledisko interpretace	178
VI.3 Sociálně-psychologické hledisko interpretace	179
A. Funkce kognitivní	179
B. Funkce hodnotící	180
C. Funkce rozhodovací	180
VI.4 Hledisko juristické, z hlediska právní tradice	181
VI.5 Subjekty interpretace práva a otázka závaznosti jimi podané interpretace	182
A. Výklad autentický	182
B. Výklad legální	183
C. Výklad orgánu aplikujícího právo	184
D. Interpretace při uplatnění kasačního principu při aplikaci práva	190
E. Judikatura vyšších soudů	196
F. Výklad oficiální	202
G. Výklad doktrinální	207
VI.6 Metody výkladu	208
A. Výklad jazykový	208
B. Logický výklad	213
C. Systematický výklad	215
D. Výklad historický	216
E. Výklad teleologický	221
F. Výklad komparativní	222
VI.7 Výklad doslovný, zužující a rozšiřující	225
A. Výklad doslovný (adekvátní)	225
B. Výklad zužující (restriktivní) a rozšiřující (extenzivní)	228
Klíč k řešení	232
VII. Realizace práva. Aplikace práva	238
VII.1 Realizace práva	244
VII.2 Individuální právní akty	245
VII.3 Domněnky a fikce	246
VII.4 Aplikační proces, procesní zásady, uvážení	249
VII.5 Aplikace práva Ústavním soudem ČR	277

VIII. Právní odpovědnost	288
VIII.1 Primární a sekundární právní povinnost	288
VIII.2 Porušení právní povinnosti	289
VIII.3 Druhy právních následků porušení povinnosti	290
VIII.4 Funkce právní odpovědnosti	292
A. Funkce reparační (resp. kompenzační)	292
B. Funkce satisfakční	293
C. Funkce represivní	294
D. Funkce preventivní (resp. mobilizační, stimulační)	296
VIII.5 Druhy deliktů	297
VIII.6 Prvky zaviněného porušení právní povinnosti	299
A. Objekt deliktu	299
B. Subjekt deliktu	300
C. Objektivní stránka deliktu	301
D. Subjektivní stránka deliktu	303
VIII.7 Subjektivní a objektivní právní odpovědnost	307
A. Subjektivní právní odpovědnost	307
B. Objektivní právní odpovědnost	310
Klíč k řešení	312
IX. Právní záruky materiálního právního státu	316
IX.1 Zadání	319
IX.2 Vybrané nálezy Ústavního soudu (v úplném znění)	345
X. Mechanismus působení práva. Hodnotový rozměr práva	363
X.1 Dodržování práva ve společnosti	363
X.2 Efektivnost práva	370
X.3 Hodnoty v právu	384
X.4 Právní principy	405
Použitá a doporučená literatura	409
O autorech	411
Rejstřík	413

CITACE PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

Právní předpisy jsou v textu označeny zpravidla číslem, pod kterým byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů, a názvem (např. zákon č. 101/2002 Sb., o ochraně osobních údajů a...). Není-li v označení právního předpisu uvedeno jinak nebo není-li zřejmé, že se jedná o již neplatný právní předpis (např. ústavní zákon č. 150/1948 Sb.), jsou právní předpisy citovány ve znění účinném ke dni 1. 2. 2011.

Níže uvedené právní předpisy jsou v textu označeny pouze názvem bez uvedení jejich čísla ve Sbírce zákonů:

- Ústava České republiky – ústavní zákon č. 1/1993 Sb.
- Listina základních práv a svobod – vyhlášena pod č. 2/1993 Sb.
- ABGB – rakouský Obecný zákoník občanský, vyhlášen pod č. 946/1811 Sb. z. s.
- občanský zákoník – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- občanský soudní řád – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- obchodní zákoník – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- trestní zákon – zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (zrušen 1. 1. 2010)
- trestní zákoník – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (účinný od 1. 1. 2010)
- trestní řád – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- zákoník práce – zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- správní řád – zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- soudní řád správní – zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

PŘEDMLUVA

Teorie práva v příkladech, která se dostává čtenáři do rukou, navazuje na předchozí vydání studijní pomůcky *Sbírka příkladů z teorie práva* z roku 2005, vypracované kolektivem pedagogů katedry právní teorie Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Zpracování této studijní pomůcky bylo inspirováno obdobně zaměřenou publikací *Seminární praktikum z teorie práva*, kterou pro své studenty vydala pražská právnická fakulta, katedra teorie práva a právních učení v roce 2004. Oproti pražské učebnici zvolila brněnská učebnice jinou strukturu kapitol a uspořádání zadání příkladů, zpracováním obdobné materie se nicméně potkávaly některé typové obdobné příklady.

Upravená a doplněná podoba druhého vydání *Teorie práva v příkladech* reaguje především na novelizaci řady právních předpisů, k níž v období uplynulých šesti let došlo, zároveň ale přichází i s doplněním a aktualizací teoretického výkladu v úvodu každé kapitoly a s novými příklady a úkoly k procvičování odborné látky.

Cílem praktických příkladů a cvičení je konkretizovat, procvičovat a systemizovat na konkrétní právní materii základní právně dogmatické jevy a pojmy a poukázat rovněž i na právně-filozofické, příp. právně-sociologické souvislosti práva, zejména pokud jde o právně axiologickou problematiku. Vedle lepšího pochopení právněteoretické problematiky, jejíž shrnutí je uvedeno vždy na začátku příslušné kapitoly, si čtenář osvojuje vnímání právního problému i v jeho konkrétních projevech. Cvičebnice tak má napomoci lepšímu pochopení a osvojení si právních jevů a pojmů, jejich významu, vzájemných souvislostí, ale i právně relevantních odlišností každého konkrétního případu.

V jednotlivých kapitolách studijní pomůcky je vždy nejprve ve zkratce načrtnuta základní teoretická problematika tématu a pak následují zadané příklady k procvičení a osvojení si probírané látky. U většiny kapitol je v závěru připojen i klíč k řešení několika vybraných příkladů, aby si čtenář mohl ověřit správnost odpovědi na zadaný úkol. Čtenář tak má zpětnou vazbu, zda dané problematice porozuměl a našel správné řešení úkolu. U kapitol, jejichž příklady si vyžadují širší odpověď nebo vyslovení delší úvahy, nebylo možno klíč k řešení uvádět.

Řazení kapitol, jež navazuje na ustálenou strukturu problematiky právní teorie, a jejich obsah respektují pedagogické účely práce, zejména v postupu od jednoduchého ke složitějšímu. Některé příklady bylo s ohledem na pedagogické zřetele třeba zjednodušit nebo bylo třeba zúžit jejich rozsah. Pedagogické účely sleduje i zařazení některých již zrušených právních předpisů nebo uvedení právní úpravy jiného státu. Vedle normativních textů jsou v příkladech použity i judikáty obecných soudů a zejména pak Ústavního soudu České republiky.

Studijní pomůcka není koncipována s cílem poskytnout kompletní výklad právní teorie. Zaměřuje se jen na základní otázky teorie práva a předkládá je ve výkladové části ve zhuštěné a schematizované podobě s tematickou orientací na zadané příklady. Je tak jen doplňkem standardních učebnic teorie práva a dalších právněteoretických prací, na jejichž příkladný výčet v závěru knihy odkazujeme.

Předkládaná cvičebnice k problematice teorie práva je určena zejména vysokoškolským studentům práv, k hlubšímu osvojení problematiky obecné právní teorie však cvičebnici mohou efektivně využít také studenti neprávních studijních oborů vysokých a středních škol a odborníci z právní praxe.

V Brně 1. 8. 2011

Za autorský kolektiv
Miloš Večeřa

System práva

Pod **systemem práva** se rozumí určitý fenomén, který je hierarchicky uspořádaný, má svou vnitřní jednotu. Jelikož právo je dostatečně složité, je možno mluvit i o diferencovanosti. Na problematiku systému práva lze však nahlížet i z jiného úhlu pohledu, a to, že právo vlastně žádný systém nemá (s tím bychom však stěží uspěli i v rovině angloamerického pojetí právního systému, tím méně v právu kontinentálněevropském).

Tradičně je systém práva představován určitou pomyslnou pyramidou, sestavenou z právních norem, které se dále uskutečňují do právních odvětví. To však není přesné, neboť kromě právních norem a právních odvětví tvoří systém práva ještě právní instituty a právní principy, resp. zásady, které tvoří jakýsi tmelící prvek. O všech těchto výše zmiňovaných elementech práva lze hovořit jako o prvcích systému práva.

Základní a elementární jednotku potom tvoří **právní norma**. Jde o obecná pravidla chování, jejichž množina vytváří právní normativní akt, který reguluje určitý okruh společenských vztahů. Tam, kde se jedná o důležitý a zároveň složitější okruh společenských vztahů, dochází ke kodifikaci norem, jejichž produktem je pak obvykle jeden právní předpis, často nazvaný „zákoník“. Není tomu však tak vždy. Hovoří se potom i o tzv. kodifikovaných odvětvích (např. trestní právo), což však rozhodně neznamená, že by normy daného odvětví byly všechny obsaženy v jednom právním předpise. To není prakticky možné a ani žádoucí.

Určující pro vztah norem uvnitř daného odvětví je pak zásada *lex posterior derogat priori* (zákon pozdější ruší zákon předchozí). Důležitý je také vztah normy obecné a speciální, včetně jejich vzájemného rušení, resp. nerušení. Zde platí zásada: *lex posterior specialis non derogat legi priori generali* (zákon pozdější speciální neruší zákon dřívější obecný).

Vyšší skladebnou jednotkou jsou právní odvětví. Lze říci, že za základ právních odvětví můžeme považovat právě další prvky systému práva – **právní principy a zásady**. Lze zjednodušeně říci, že v každém právním odvětví jsou obvykle dva základní předpisy, které jsou pro něj nejvýznamnější (např. trestní zákoník a trestní řád). Nejsou však nejvýznamnější proto, že by stály v hierarchii norem daného odvětví „na špičce“, avšak obvykle shrnují nejfrekventovanější okruhy vztahů příslušného typu.

System práva lze chápat v intencích bipartice. Již od dob starých Římanů se rozlišuje bipartice práva na **právo veřejné a právo soukromé**. Slavný římský právník Ulpianus uváděl: „*Publicum ius id est, quod ad statum rei publicae Romanae spectat, privatum, quod ad singulorum utilitatem.*“ (Veřejné právo je to, které se týká římského státu, soukromé to, které vyjadřuje zájmy jednotlivce.)

Z hlediska systému práva znamená uspořádání právních odvětví do dvou, resp. tří skupin určité zjednodušení situace, zdaleka však není zcela bez problémů.

Obecně lze říci, že soukromé právo je charakterizováno rovností postavení účastníků v právních vztazích, zatímco ve veřejném právu panují vztahy nadřazenosti a podřazenosti, jeden ze subjektů tedy rozhoduje o právech a povinnostech subjektu druhého (typicky soud zastupující státní moc vynáší rozsudek nad obžalovaným – jednotlivcem).

Tak § 2 odst. 2 občanského zákoníku stanoví: „V občanskoprávních vztazích mají účastníci rovné postavení.“ K tomu odst. 3: „Účastníci občanskoprávních vztahů si mohou vzájemná práva a povinnosti upravit dohodou odchylně od zákona, jestliže to zákon výslovně nezakazuje a jestliže z povahy ustanovení zákona nevyplývá, že se od něj nelze odchýlit.“ Občanský zákoník působí jako tzv. obecný předpis a podpůrně se jej využívá v právu soukromém, zejména pak v právu obchodním, rodinném ad. Některá ustanovení občanského zákoníku však mají obecnou platnost i pro další právní odvětví, včetně veřejnoprávních.

Příklad:

a) Ustanovení § 7 občanského zákoníku:

„(1) Způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením. Tuto způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé.

(2) Smrtí tato způsobilost zanikne. Jestliže smrt nelze prokázat předepsaným způsobem, soud fyzickou osobu prohlásí za mrtvou, zjistí-li její smrt jinak. Za mrtvou soud prohlásí také nezvěstnou fyzickou osobu, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem usoudit, že již nežije.“

b) Ustanovení § 8 občanského zákoníku:

„(1) Způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti (způsobilost k právním úkonům) vzniká v plném rozsahu zletilostí.

(2) Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku. Před dosažením tohoto věku se zletilosti nabývá jen uzavřením manželství. Takto nabytá zletilost se neztrácí ani zánikem manželství ani prohlášením manželství za neplatné.“

Například výše citovaná ustanovení občanského zákoníku mají obecnou využitelnost při všech případech, kdy je třeba posoudit způsobilost fyzické osoby.

Dalším možným příkladem, který bývá rovněž často obecně využíván, je ustanovení § 115 občanského zákoníku:

„Domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.“

Dále lze citovat i významné ustanovení § 116 občanského zákoníku, které lze rovněž nazvat „definičním“:

„Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.“

Za významná kritéria systému práva můžeme považovat následující vztahy a vazby:

- **princip prvotnosti a odvozenosti** – jde o vztah: ústava – sekundární akt, zákon – sekundární předpis (pravá odvozenost) nebo ústava–zákon (nepravá odvozenost);
- **princip právní síly** – jde o kritérium, které nejvíce odpovídá představám o stupňovitém uspořádání právního řádu;
- **princip ústavnosti a podzákonosti** – jde o produkt principu právní síly, vyjadřuje postavení ústavy jako „základního zákona“. Žádná norma nesmí být v rozporu s ústavou a ústavními zákony;
- **princip existentnosti a funkčnosti** – oba tyto protikladné požadavky musí být v systému naplněny, aby nedošlo ke zborcení celé konstrukce;
- **princip ignorantia iuris non excusat** („neznalost zákona neomlouvá“) – tento požadavek je klíčový, musí být naplněn vždy a všude, od něj se pak odvíjí další principy a vztahy.

Právo se dle předmětu právní úpravy třídí na **právní odvětví**. Ta pak mohou patřit buď do práva soukromého, či do práva veřejného.

Tradičně bývají mezi odvětví soukromého práva řazena tato odvětví: občanské právo hmotné, obchodní právo, pracovní právo, mezinárodní právo soukromé, rodinné právo, příp. právo pozemkové a družstevní.

Mezi veřejnoprávní odvětví patří tato:

- trestní právo, správní právo, finanční právo, ústavní právo, právo životního prostředí, mezinárodní právo veřejné a někdy sem bývá přiřazováno i občanské právo procesní.

Je však třeba říci, že některá právní odvětví obsahují prvky práva soukromého i veřejného (např. typicky církevní právo, ale i pracovní právo).

Z dalšího hlediska můžeme lišit právo na **mezinárodní a vnitrostátní**.

Právo mezinárodní je souhrn právních norem upravujících vztahy mezi subjekty mezinárodního práva. Zjednodušeně řečeno jsou těmito subjekty jednotlivé státy. Dále však nesmíme opomenout i další subjekty mezinárodního práva, jimiž jsou mezinárodní organizace (ne však úplně všechny). Předmětem mezinárodního práva jsou vztahy mezi relevantními subjekty, úprava vzniku a zániku těchto subjektů apod.

Prameny mezinárodního práva tvoří zejména mezinárodní smlouvy a mezinárodní obyčeje. Za pomocný pramen mezinárodního práva lze uvést též tzv. obecné zásady právní uznávané civilizovanými národy.

K tomu lze srovnat čl. 38 Statutu Mezinárodního soudního dvora (č. 30/1947 Sb.), který zní:

„1. Dvůr, jehož úkolem je rozhodovati podle mezinárodního práva spory, které jsou mu předloženy, bere za podklad:

mezinárodní úmluvy, ať obecné či zvláštní, stanovící pravidla výslovně uznaná státy ve sporu;

mezinárodní zvyklost jako průkaz obecné praxe přijímané za právo;

obecné zásady práva, uznané civilisovanými národy;

s výhradou ustanovení článku 59 soudní rozhodnutí a nauku nejvíce kvalifikovaných spisovatelů různých národů jakožto pomůcku pro určování právních pravidel.

2. Toto ustanovení nepřekáží pravomoci Dvora, aby o některém sporu nerozhodoval *ex aequo et bono*, jestliže se strany o tom dohodnou.“

Další systemizace může být z hlediska věcného taková, že se rozlišují normy **hmotněprávní** (materiální, tedy systém subjektivních práv a povinností) a **procesněprávní** (formální, které umožňují vynucení norem hmotného práva před soudem a dalšími orgány).

Zadání

I.1 Prvky systému práva

I.1.1

Vyjmenujte prvky systému práva a uveďte jejich vzájemné rozdíly. Který prvek bývá všeobecně považován za nejvýznamnější a proč?

I.1.2

Charakterizujte pojem právní zásady, resp. právní principy, domníváte se, že je mezi těmito pojmy rozdíl? V čem spočívá hlavní význam těchto pojmů?

I.1.3

Domníváte se, že právo má nějaký systém? Pokud ano, jak si jej představujete? Je podle vás v současné době tendence rozšiřování okruhu toho, co lze podřadit pod „právo“, či naopak zužování.

I.1.4

Která právní odvětví znáte a která z nich považujete za nejvýznamnější? Lze vůbec říci, že by nějaká mohla být považována za významnější než jiná, proč?

I.1.5

Jaké znáte právní zásady? Mohou se právní zásady prolínat se zásadami morálními, náboženskými ad.? Pokud ano, pokuste se formulovat, proč tomu tak je, že jsou některé zásady formulovány ve více normativních systémech. Pokud by byla určitá právní zásada v rozporu např. s morální, které by se mělo dát přednost? Svůj názor odůvodněte.

I.1.6

Přečtěte si pozorně následující texty právních norem. Pokuste se v nich nalézt a popsat jednotlivé prvky systému práva. Pokuste se určit, z jakého právního předpisu byly vyjmuty. Pojmenujte zásady, které v textech naleznete.

a)

„(1) Nikdo nemůže být stíhán jinak, než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.

(2) Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.

(3) Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.

(4) Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Trestní věci musí projednávat co nejrychleji a s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení. K obsahu petic zasahujících do plnění těchto povinností orgány činné v trestním řízení nepřihlížejí.

(5) Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují způsobem uvedeným v tomto zákoně i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhopvat a provádět důkazy. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného. To nezbavuje soud povinnosti, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí.

(6) Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

(7) Všechny orgány činné v trestním řízení spolupracují se zájmovými sdruženími občanů a využívají jejich výchovného působení.

(8) Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby nebo návrhu na potrestání, které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.“

b)

„(1) Podnikáním se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

(2) Podnikatelem podle tohoto zákona je:
osoba zapsaná v obchodním rejstříku,
osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění,
osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů,
osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.“

c)

- „(1) Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.
(2) Škoda je způsobena právnickou osobou, anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena.
(3) Odpovědnosti se zproští ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil.“

d)

- „(1) Účastníci mají v občanském soudním řízení rovné postavení. Mají právo jednat před soudem ve své mateřštině. Soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv.
(2) Účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočnicka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo. Totéž platí, jde-li o ustanovení tlumočnicka účastníku, s nímž se nelze dorozumět jinak než znakovou řečí.“

e)

- „(1) Jakmile bylo řízení zahájeno, postupuje v něm soud i bez dalších návrhů tak, aby věc byla co nejrychleji projednána a rozhodnuta. Přitom usiluje především o to, aby spor byl vyřešen smírně.“

f)

- „(1) Pracovní poměr se zakládá pracovní smlouvou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, není-li v tomto zákoně dále stanoveno jinak.
(2) Jestliže zvláštní právní předpis nebo stanovy vyžadují, aby se obsazení pracovního místa uskutečnilo na základě volby příslušným orgánem, považuje se zvolení za předpoklad, který předchází sjednání pracovní smlouvy.
(3) Jmenováním na vedoucí pracovní místo se zakládá pracovní poměr v případech stanovených zvláštním právním předpisem; nestanoví-li to zvláštní právní předpis, zakládá se pracovní poměr jmenováním pouze u vedoucího
a) organizační složky státu,
b) organizačního útvaru organizační složky státu,
c) organizačního útvaru státního podniku,
d) organizačního útvaru státního fondu,
e) příspěvkové organizace,
f) organizačního útvaru příspěvkové organizace,
g) organizačního útvaru v Policii České republiky.“

1.1.7

Přečtete si následující ustanovení různých právních předpisů a zamyslete se nad tím, který z textů je v pozici obecného, resp. podpůrného ustanovení, a kde se tyto „zásady“ užívají.

a)

„§ 19

Způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává.

§ 20

(1) Každý může před soudem jako účastník samostatně jednat (procesní způsobilost) v tom rozsahu, v jakém má způsobilost vlastními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti.

(2) Přiznává-li zvláštní právní předpis namísto státu někomu jinému způsobilost samostatně jednat před soudem ve věci týkající se majetku státu, jedná tato osoba jako účastník.“

b)

„§ 8

(1) Způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti (způsobilost k právním úkonům) vzniká v plném rozsahu zletilostí.

(2) Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku. Před dosažením tohoto věku se zletilosti nabývá jen uzavřením manželství. Takto nabytá zletilost se neztrácí ani zánikem manželství ani prohlášením manželství za neplatné.“

1.1.8

Určete u následujících textů právních předpisů, zda jsou v nich obsaženy normy hmotněprávní, či procesní.

a)

„Předseda senátu zahajuje, řídí a končí jednání, uděluje a odnímá slovo, provádí dokazování, činí vhodná opatření, aby zajistil splnění účelu jednání, a vyhlašuje rozhodnutí. Dbá přitom, aby jednání probíhalo důstojně a nerušeně a aby věc mohla být úplně, spravedlivě a bez průtahů projednána.“

b)

„(1) Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel

- chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, nebo
- věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.

(2) Srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.“

c)

„Výpověď může rozvázat pracovní poměr zaměstnavatel i zaměstnanec. Výpověď musí být dána písemně a doručena druhému účastníku, jinak je neplatná.“

d)

„Obviněný musí mít obhájce už v přípravném řízení,

- je-li ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody nebo na pozorování v zdravotnickém ústavu,
- je-li zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, nebo
- jde-li o řízení proti uprchlému.“

e)

„(1) Sjednaný obsah pracovní smlouvy lze změnit jen tehdy, dohodnou-li se zaměstnavatel a zaměstnanec na jeho změně. Byla-li pracovní smlouva uzavřena písemně, musí zaměstnavatel provést písemně i její změnu.

(2) Konat práce jiného druhu nebo v jiném místě, než byly sjednány v pracovní smlouvě, je zaměstnanec povinen jen výjimečně v případech uvedených v § 37 a 38.“

f)

„(1) Rozhodnutím správní orgán v určité věci zakládá, mění nebo ruší práva anebo povinnosti jmenovitě určené osoby nebo v určité věci prohlašuje, že taková osoba práva nebo povinnosti má anebo nemá, nebo v zákonem stanovených případech rozhoduje o procesních otázkách.

(2) Rozhodnutí se vyhotovuje v písemné formě. Rozhodnutí se písemně nevyhotovuje, stanoví-li tak zákon; výroková část takového rozhodnutí, podstatné části jeho odůvodnění a poučení o opravném prostředku se pouze vyhlásí a do spisu se učiní záznam, který obsahuje výrokovou část, odůvodnění, datum vydání, číslo jednací, datum vyhotovení, otisk úředního razítka, jméno, příjmení, funkci nebo služební číslo a podpis oprávněné úřední osoby.

(3) Ústně vyhlášené rozhodnutí správní orgán potvrdí písemně, pokud účastník písemné potvrzení požaduje. Písemné potvrzení obsahuje pouze výrokovou část rozhodnutí (§ 68 odst. 2) a další náležitosti uvedené v § 69.“

g)

„Úkony právnické osoby

(1) Jménem právnické osoby činí úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle zvláštního zákona.

(2) V téže věci může za právnickou osobu současně činit úkony jen jedna osoba.

(3) V řízení před správním orgánem činí úkony jménem státu vedoucí organizační složky státu, příslušné podle zvláštního právního předpisu, nebo jím pověřený zaměstnanec zařazený do této nebo jiné organizační složky státu.

(4) Za územní samosprávný celek činí úkony ten, kdo je podle zvláštního zákona oprávněn územní samosprávný celek navenek zastupovat, jeho zaměstnanec nebo člen zastupitelstva, který byl touto osobou pověřen.

(5) Každý, kdo činí úkony, musí prokázat své oprávnění.“

h)

„Jednání podnikatele

(1) Je-li podnikatelem fyzická osoba, jedná osobně nebo za ni jedná zástupce. Právnická osoba jedná statutárním orgánem nebo za ni jedná zástupce.

(2) Ustanovení tohoto zákona o jednotlivých obchodních společnostech a družstvu určují statutární orgán, jehož jednání je jednáním podnikatele.

(3) Vedoucí organizační složky podniku (§ 7 odst. 1 a 2), který je zapsán do obchodního rejstříku, je zmocněn za podnikatele činit veškeré právní úkony týkající se této složky.

(4) Je-li podnikatelem právnická osoba, je vázána vůči třetím osobám jednáním uskutečněným jejím statutárním orgánem nebo likvidátorem, i když překročil rozsah jejího předmětu podnikání, ledaže jde o jednání, které překračuje působnost, kterou tomuto orgánu svěřuje nebo dovoluje svěřit zákon.

(5) Omezení jednatelského oprávnění statutárního orgánu právnické osoby vyplývající ze stanov, společenské smlouvy či jiného obdobného dokumentu nebo z rozhodnutí orgánů právnické osoby není možno uplatňovat vůči třetím osobám, i když byla zveřejněna.“

1.1.9

Pokuste se formulovat nějaké vám známé zásady. Stanovte u nich, zda jde o zásady práva soukromého, či veřejného, mezinárodního či vnitrostátního a zda jde o zásady hmotněprávní, či procesní.

1.1.10

Zařaďte následující zásady do kategorií: Zásady práva soukromého/veřejného, zásady práva vnitrostátního/mezinárodního, zásady hmotněprávní/procesní. Poté určete, do oblasti jakého právního odvětví dané zásady nejspíše spadají. V některých případech mohou být zásady zařazeny v obou kategoriích nebo spadat do více právních odvětví.

Domníváte se, že lze následující zásady alespoň dílčím způsobem hierarchizovat? Které z uvedených byste potom považovali za nejvýznamnější? Své rozhodnutí odůvodněte.

- Zásada zákonnosti,
- zásada koncentrace řízení,
- zásada veřejnosti a ústnosti,
- zásada zákazu zpětného působení práva,
- zásada *pacta sunt servanda* (smlouvy se mají dodržovat),
- zásada *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* (žádný trestný čin bez zákona, žádný trest bez zákona),
- zásada *audiatur et altera pars* (nechť je vyslyšena i druhá strana),
- zásada rovnosti stran před soudem,
- zásada dispoziční a projednací,
- zásada ochrany dobrých mravů (*bonos mores*),
- zásada přiměřenosti,
- zásada právní jistoty,
- zásada suverenity lidu,
- zásada nediskriminace,
- zásada smluvní volnosti,
- zásada presumpce nevinoty,
- zásada plné náhrady škody,
- zásada „vše je dovoleno, co není zakázáno“,
- zásada *nemo iudex in causa sua* (nikdo nemá být soudcem ve vlastní věci),
- zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností,
- zásada podřízenosti a nadřízenosti.

1.1.11

Domníváte se, že jsou v našem právním řádu více kodifikovány normy hmotněprávní či normy procesněprávní? Své rozhodnutí odůvodněte. Jmenujte některé právní předpisy typu „kodex“, popř. „řád“.

Domníváte se, že by byla přínosná úplná kodifikace práva, resp. alespoň větší-ny právních odvětví?

I.2 Právo vnitrostátní a právo mezinárodní

I.2.1

Jaké jsou typické prameny práva vnitrostátního (zaměřte se na český právní řád) a jaké jsou frekventované prameny práva mezinárodního? Tvoří podle vás mezinárodní právo i prameny nepsané?

I.2.2

Přečtěte si následující ustanovení. Poté vyložte, jaký je vztah práva vnitrostátního a mezinárodního v ČR.

- Lze hovořit o dualismu práva?
- Jaké platí v ČR pravidlo pro přímý výkon státní moci?
- Jaký je postup v případě ratifikace, resp. přijímání mezinárodní smlouvy? Které státní orgány jsou v proceduře zapojeny? Může přijetí mezinárodní smlouvy ovlivnit i jednotlivce?
- O jaký druh recepce mezinárodního práva se jedná v čl. 10 Ústavy?
- Interpretujte čl. 95 Ústavy ČR.

Ústava České republiky:

„Čl. 1

(1) Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.

(2) Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.“

„Čl. 10

Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“

„Čl. 10a

(1) Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci.

(2) K ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v odstavci 1 je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.“

„Čl. 10b

(1) Vláda pravidelně a předem informuje Parlament o otázkách souvisejících se závazky vyplývajícími z členství České republiky v mezinárodní organizaci nebo instituci uvedené v čl. 10a.

(2) Komory Parlamentu se vyjadřují k připravovaným rozhodnutím takové mezinárodní organizace nebo instituce způsobem, který stanoví jejich jednací řády.

(3) Zákon o zásadách jednání a styku obou komor mezi sebou, jakož i navenek, může svěřit výkon působnosti komor podle odstavce 2 společnému orgánu komor.“

(1) Ústavní soud rozhoduje

- a) o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem,
- b) o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem,
- c) o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu,
- d) o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod,
- e) o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora,
- f) v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25,
- g) o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky podle čl. 65 odst. 2,
- h) o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66,
- i) o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak,
- j) o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony,
- k) spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřísluší-li podle zákona jinému orgánu,
- l) o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky, že referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii nevyhlásí,
- m) o tom, zda postup při provádění referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii je v souladu s ústavním zákonem o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a se zákonem vydaným k jeho provedení.

(2) Ústavní soud dále rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a čl. 49 s ústavním pořádkem, a to před její ratifikací. Do rozhodnutí Ústavního soudu nemůže být smlouva ratifikována.“

K ratifikaci mezinárodních smluv

- a) upravujících práva a povinnosti osob,
- b) spojeneckých, mírových a jiných politických,
- c) z nichž vzniká členství České republiky v mezinárodní organizaci,
- d) hospodářských, jež jsou všeobecné povahy,
- e) o dalších věcech, jejichž úprava je vyhrazena zákonu,

je třeba souhlasu obou komor Parlamentu.“

(1) Soudce je při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu; je oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem nebo s takovou mezinárodní smlouvou.

(2) Dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu.“

1.2.3

Přečtěte si pozorně výňatky z následujících mezinárodních smluv. Po textech budou následovat úkoly.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 32/1955 Sb., o Úmluvě o zabránění a trestání zločinu genocidia:

„Čl. I

Smluvní strany potvrzují, že genocidium, ať spáchané v míru nebo za války, je zločinem podle mezinárodního práva, a zavazují se proto zabraňovati mu a trestati jej

Čl. II

V této Úmluvě se genocidiem rozumí kterýkoli z níže uvedených činů, spáchaných v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, ethnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou:

- usmrcení příslušníků takové skupiny;
- způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členům takové skupiny;
- úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení;
- opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí;
- násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné.

Čl. III

Trestné jsou tyto činy:

- a) genocidium;
- b) spolčení k spáchání genocidia;
- c) přímé a veřejné podněcování k spáchání genocidia;
- d) pokus spáchání genocidia;
- e) účastenství na genocidii.“

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 92/1964 Sb., o Úmluvě o volném moři:

„Čl. 1

Pojem ‚volné moře‘ se vztahuje na všechny části moře, které nejsou zahrnuty do pobřežních vod nebo do vnitrozemských vod některého státu.

Čl. 2

Volné moře je otevřeno všem národům a žádný stát si nemůže platně přisvojovat právo podrobovat kteroukoliv jeho část své svrchovanosti. Svoboda volného moře se uplatňuje za podmínek stanovených těmito články a jinými pravidly mezinárodního práva. Zahrnuje pro pobřežní i vnitrozemské státy mimo jiné:

1. svobodu plavby;
2. svobodu rybolovu;
3. svobodu klást podmořské kabely a potrubí;
4. svobodu létat nad volným mořem.

Tyto svobody, stejně jako jiné svobody uznané obecnými zásadami mezinárodního práva, budou užívány všemi státy s rozumným ohledem na zájmy ostatních států při užívání svobody volného moře.

Čl. 3

1. Aby mohly požívat svobody moře za stejných podmínek jako pobřežní státy, mají vnitrozemské státy mít volný přístup k moři. Za tím účelem poskytnou státy ležící mezi mořem a státem vnitrozemským po společné dohodě s ním a v souhlase s platnými mezinárodními úmluvami:
 - a) vnitrozemskému státu svobodný průjezd svým územím na základě reciprocity;
 - b) lodím plujícím pod vlajkou tohoto státu stejné zacházení jako vlastním lodím nebo lodím kteréhokoliv jiného státu, pokud jde o přístup do námořních přístavů a jejich používání.
2. Státy ležící mezi mořem a státem vnitrozemským budou řešit na základě společné dohody s ním a berouce v úvahu práva pobřežního nebo tranzitního státu a zvláštní podmínky vnitrozemského státu všechny otázky týkající se svobody tranzitu a rovného nakládání v přístavech v případech, že tyto státy již nejsou smluvními stranami platných mezinárodních úmluv.

Čl. 4

Každý stát, ať pobřežní nebo vnitrozemský, má právo, aby na volném moři pluly lodi pod jeho vlajkou.“

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 157/1964 Sb., o Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích:

„Čl. 2

Zřízení diplomatických styků mezi státy a stálých diplomatických misí se děje vzájemnou dohodou.

Čl. 3

1. Funkcí diplomatické mise je mimo jiné:
 - a) zastupovat vysílající stát ve státě přijímajícím;
 - b) chránit zájmy vysílajícího státu a jeho příslušníků ve státě přijímajícím v rozsahu dovoleném mezinárodním právem;
 - c) vést jednání s vládou přijímajícího státu;
 - d) zjišťovat všemi zákonnými prostředky podmínky a vývoj v přijímajícím státě a podávat o nich zprávy vládě vysílajícího státu;
 - e) podporovat přátelské vztahy mezi vysílajícím a přijímajícím státem a rozvíjet jejich hospodářské, kulturní a vědecké styky.
2. Nic v této Úmluvě nebude vykládáno jako překážka pro výkon konzulárních funkcí ze strany diplomatické mise.

Čl. 4

1. Vysílající stát se musí ujistit, že přijímající stát udělil agrément osobě, kterou zamýšlí pověřit jako šéfa mise v tomto státě.
2. Přijímající stát není povinen sdělit vysílajícímu státu důvody, pro které odmítl udělit agrément.“

Sdělení ministerstva zahraničních věcí, publikované pod č. 91/2006 Sb. m. s. – Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční přepravě cestujících a zavazadel:

„Čl. 1

1. Tato Úmluva se vztahuje na každou smlouvu o přepravě cestujících, popřípadě jejich zavazadel silničními vozidly, je-li v přepravní smlouvě uvedeno, že se přeprava uskuteční po území nejméně dvou států, a je-li místo odjezdu nebo místo cílové nebo obě tato místa na území jednoho ze smluvních států. Toto ustanovení platí bez ohledu na sídlo a státní příslušnost stran.
2. Pro účely této Úmluvy se rozumí pod pojmem:
 - a) „doprovce“ osoba, která se jako profesionální dopravce, s výjimkou osob které provozují taxislužbu nebo pronajímají dopravní prostředky s řidičem, zavazuje individuální nebo kolektivní přepravní smlouvou přepravit jednu nebo několik osob, popřípadě jejich zavazadla, bez ohledu na to, zda tuto přepravu uskutečňuje sama nebo ne,
 - b) „cestující“ osoba, kterou ke splnění přepravní smlouvy uzavřené jejím jménem nebo jí samou přepravuje dopravce za úplatu nebo bezplatně,
 - c) „vozidlo“ automobil použitý ke splnění přepravní smlouvy a určený pro přepravu osob, přičemž se přívěs považuje za součást vozidla.
3. Tato Úmluva platí i v těch případech, je-li dopravcem stát nebo jiný subjekt veřejného práva.
4. Smluvní státy se zavazují, že nebudou mezi sebou uzavírat zvláštní dvoustranné nebo vícestranné dohody, které by obsahovaly odchylky od této Úmluvy, s výjimkou dohod, jimiž se vylučuje platnost této Úmluvy pro jejich pohraniční styk.

Čl. 2

Jestliže se silniční přeprava přeruší a použije se jiného druhu dopravy, vztahuje se nicméně tato Úmluva na ty části přepravy, které se uskutečňují silniční dopravou, i když tyto části přepravy nejsou mezinárodními ve smyslu článku 1, za podmínky, že nejsou pomocnými ve vztahu k jinému druhu dopravy.

Čl. 3

Je-li vozidlo samo přepravováno na části cesty jiným druhem dopravy, platí tato Úmluva pro škody a ztráty způsobené událostí, která souvisí s přepravou vozidlem a která vznikla buď v době, kdy byl cestující ve vozidle, nebo v době, kdy do něho nastupoval nebo z něho vystupoval, nebo v době, kdy zavazadlo bylo ve vozidle nebo na vozidle, nebo při jeho nakládání nebo vykládání.“

Úkoly:

- Interpretujte jednotlivá ustanovení mezinárodních smluv, resp. výňatky těchto smluv, jako celek, charakterizujte, co mají tato ustanovení společného, jaké zásady se jimi prolínají.
- Zvolte si jednu z citovaných mezinárodních smluv a charakterizujte její význam pro mezinárodní právo a vztahy mezi státy.
- Vyskytují se podle vás některá z výše uvedených ustanovení i ve vnitrostátních právních předpisech?

1.2.4

Srovnajte institut práva na spravedlivý proces v mezinárodních smlouvách a ve vnitrostátních právních předpisech.

- **Do jaké míry se překrývají ustanovení Ústavy a Listiny? Která ustanovení podle vás vystihují právo na spravedlivý proces přesněji?**
- **Proč se podle vás nachází zakotvení institutu práva na spravedlivý proces v několika dokumentech, které jsou pro Českou republiku závazné? Je možné některé z nich ignorovat?**
- **Vyložte, v čem spatřujete rozdíl mezi zakotvením práva na spravedlivý proces v rámci následujících dvou mezinárodních dokumentů – Paktem o občanských a politických právech a Evropskou úmluvou? Ve kterém z nich je právo pojato širším způsobem? Odůvodněte.**

Článek 96 Ústavy:

„(1) Všichni účastníci řízení mají před soudem rovná práva.

(2) Jednání před soudem je ústní a veřejné; výjimky stanoví zákon. Rozsudek se vyhlašuje vždy veřejně.“

Článek 36 Listiny základních práv a svobod:

„(1) Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

(2) Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny.

(3) Každý má právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem.

(4) Podmínky a podrobnosti upravuje zákon.“

Článek 14 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, vyhlášeného pod č. 120/1976 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 10. května 1976 o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech:

„Všechny osoby jsou si před soudem rovny. Každý má úplně stejné právo, aby byl spravedlivě a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje buď o jeho právech a povinnostech, nebo o jakémkoli trestním obvinění vzneseném proti němu. Tisk a veřejnost mohou být vyloučeny z celého řízení nebo z jeho části z důvodů morálky, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti nebo tehdy, když si toho vyžaduje soukromý zájem stran, nebo mohou být vyloučeny v rozsahu, který je podle přísného mínění soudu nutný při zvláštních okolnostech, kdy by zveřejnění prejudikovalo zájmy spravedlnosti; avšak každý rozsudek vynesený v trestní nebo občanskoprávní věci bude zveřejněn s výjimkou případů, kdy zájem mladistvých osob vyžaduje jiný postup nebo kdy se řízení týká manželských sporů nebo opatrovnictví dětí.“

„Právo na spravedlivý proces

1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.
2. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.
3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:
 - a) být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu;
 - b) mít přiměřený čas a možnost k přípravě své obhajoby;
 - c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují;
 - d) vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě;
 - e) mít bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.“

1.2.5

Přečtete si následující ustanovení jedné ze základních smluv Evropských společenství, tzv. Římské dohody, která vstoupila v platnost dne 1. 1. 1958 a byla pozměněna mnoha dokumenty, např. Smlouvou o Evropské unii, Amsterodamskou smlouvou ad. Na konci textu jsou definovány úkoly.

„Preambule

Jeho Veličenstvo král Belgie, prezident Spolkové republiky Německo, prezident Francouzské republiky, prezident italské republiky, Její královská výsost velkovévodkyně Lucemburska, Její Veličenstvo královna Nizozemí,
Rozhodnutí položit základy stále užšího sepětí evropských národů (...).“

„Čl. 5

Společenství jedná v mezích pravomocí svěřených mu touto smlouvou a cílů v ní stanovených.

V oblastech, které nespádají do jeho výlučné pravomoci, Společenství vyvíjí činnosti v souladu se zásadou subsidiarity jen tehdy a potud, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být uspokojivě dosaženo členskými státy, avšak může jich být, co do rozsahu či účinků navrhované činnosti, lépe dosaženo Společenstvím.

Činnost Společenství nepřekročí rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů této smlouvy.“

„Čl. 49 Volné poskytování služeb

V rámci níže uvedených ustanovení jsou pro příslušníky členských států, kteří podnikají v jiném státě Společenství, než je stát příjemce služeb, zakázána omezení volného poskytování služeb uvnitř Společenství.“

„Čl. 90 Zákaz daňové diskriminace při dovozu

Členské státy nepodrobí přímo nebo nepřímo výrobky jiných členských států vyššímu vnitřnímu zdanění jakéhokoli druhu, které by bylo vyšší než to, jemuž jsou přímo nebo nepřímo podrobeny obdobné výrobky tuzemské.

Členské státy dále nepodrobí výrobky jiných členských států takovému vnitřnímu zdanění, které by poskytovalo nepřímou ochranu výrobkům jiným.“

„Čl. 141 Zákaz diskriminace podle pohlaví při odměňování za práci

1. Každý členský stát zajistí, aby byla uskutečňována zásada rovné odměny pro muže a ženy za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty.
2. Pro účely tohoto článku se rozumí ‚odměnou‘ řádná základní nebo minimální mzda nebo plat a jakákoli jiná odměna, ať v penězích nebo v naturáliích, kterou pracovník dostává přímo nebo nepřímo od svého zaměstnavatele z titulu zaměstnání.

Rovná odměna bez diskriminace podle pohlaví znamená

- a) že úkolová odměna za stejnou práci je počítána na základě stejné měrné jednotky,
- b) že časová odměna za sjednanou práci je pro určité pracovní místo stejná.“

„Čl. 174 Životní prostředí

1. Činnost Společenství v oblasti životního prostředí přispívá k uskutečňování následujících cílů:
 - udržování, ochrana a zlepšování kvality životního prostředí,
 - ochrana lidského zdraví,
 - obezřetné a racionální využívání přírodních zdrojů,
 - podpora opatření na mezinárodní úrovni, čelících regionálním a celosvětovým problémům životního prostředí.
2. Cílem politiky životního prostředí Společenství je vysoká úroveň ochrany, s přihlédnutím k rozdílné situaci v různých regionech Společenství. Je založena na zásadách obezřetnosti a na zásadách, podle kterých mají být činěna preventivní opatření, škody na životním prostředí mají být přednostně napravovány u zdroje a škodu má hradit znečišťovatel.

V této souvislosti opatření ke sblížení práva odpovídající požadavkům na ochranu životního prostředí zahrnují, kde je to vhodné, ochrannou doložku dovolující členským státům přijímat z ekologických mimoekonomických důvodů prozatímní opatření týkající se životního prostředí, která podléhají kontrole Společenství.“

Úkoly:

Jsou tato ustanovení závazná i pro ČR? Z jakého důvodu?

- Pokuste se nalézt společné a rozdílné rysy jednotlivých ustanovení (např. v jejich vynutitelnosti apod.).
- Charakterizujte zásadu subsidiarity.
- Jak rozumíte pojmu omezení volného poskytování služeb.
- Co se v čl. 141 rozumí zásadou stejné odměny, interpretujte v jeho rámci pojem „odměna“.
- Jaké jsou cíle politiky ochrany životního prostředí Společenství? Korespondují podle vás s cíli např. České republiky?

1.3 Právo soukromé a právo veřejné

1.3.1

V čem spočívá základní rozdíl mezi odvětvími práva soukromého a veřejného? Za pomoci rozboru následujícího ustanovení občanského zákoníku uveďte, jaká je metoda právní regulace v oblasti práva soukromého. Pokuste se formulovat metodu právní regulace v oblasti práva veřejného. V čem spočívají zásadní rozdíly?

§ 2 odst. 2 a 3 občanského zákoníku:

„(2) V občanskoprávních vztazích mají účastníci rovné postavení.

(3) Účastníci občanskoprávních vztahů si mohou vzájemná práva a povinnosti upravit dohodou odchylně od zákona, jestliže to zákon výslovně nezakazuje a jestliže z povahy ustanovení zákona nevyplývá, že se od něj nelze odchýlit.“

1.3.2

Uveďte klíčové instituty a principy dvou právních odvětví, která považujete v právním řádu za klíčová. Odůvodněte, proč jste si zvolili právě tato právní odvětví.

1.3.3

Určete, zda dále uvedená právní odvětví spadají mezi odvětví práva soukromého, či veřejného. Zdůvodněte, zda je možno o uvedeném problému vést spory. Zdůvodněte svoji volbu a pokuste se nastínit i možná stanoviska protistrany:

- pracovní právo,
- právo životního prostředí,
- pozemkové právo,
- církevní právo,
- občanské právo procesní,
- finanční právo.

1.3.4

Vyložte smysl následujícího výroku: „*Ius publicum privatorum pactis mutari non potest.*“ Papinianus. (Soukromými dohodami nelze měnit právo veřejné.) Je podle vás platný i v dnešní době?

1.3.5

Určete, zda a které sankce stanoví následující ustanovení právních předpisů. Jakou mají tyto sankce povahu?

§ 37 a násl. občanského zákoníku:

„§ 37

(1) Právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.

(2) Právní úkon, jehož předmětem je plnění nemožné, je neplatný.

(3) Právní úkon není neplatný pro chyby v psaní a počtech, je-li jeho význam nepochybný.

§ 38

(1) Neplatný je právní úkon, pokud ten, kdo jej učinil, nemá způsobilost k právním úkonům.

(2) Rovněž je neplatný právní úkon osoby jednající v duševní poruše, která ji činí k tomuto právnímu úkonu neschopnou.

§ 39

Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se příčí dobrým mravům.“

§ 611 odst. 3 obchodního zákoníku (pro úplnost a pochopení institutu uvádíme i předchozí ustanovení):

„Smlouva o přepravě věci

§ 610 Základní ustanovení

Smlouvou o přepravě věci se dopravce zavazuje odesílateli, že přepraví věc (zásilku) z určitého místa (místo odeslání) do určitého jiného místa (místo určení), a odesílatel se zavazuje zaplatit mu úplatu (přepravné).

§ 611

(1) Dopravce je oprávněn požadovat, aby mu odesílatel potvrdil požadovanou přepravu v přepravním dokladu, a odesílatel je oprávněn požadovat, aby mu dopravce písemně potvrdil převzetí zásilky.

(2) Je-li k provedení přepravy potřeba zvláštních listin, je odesílatel povinen předat je dopravci nejpozději při předání zásilky k přepravě. Odesílatel odpovídá za škodu způsobenou dopravci nepředáním těchto listin nebo jejich nesprávností.

(3) Nevyplývá-li ze smlouvy něco jiného, smlouva zaniká, jestliže odesílatel nepožádal dopravce o převzetí zásilky v době stanovené ve smlouvě, jinak do šesti měsíců od uzavření smlouvy.“

§ 173 trestního zákoníku:

„Loupež

(1) Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

- c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo
- d) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(3) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.“

§ 613 občanského zákoníku, který obsahuje zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě:

„Věci lze prodávat i na objednávku. Prodávající je povinen obstarat objednané zboží v dohodnuté lhůtě, a není-li lhůta dohodnuta, ve lhůtě přiměřené okolnostem. Nestane-li se tak, objednatel je oprávněn od smlouvy odstoupit. Odstoupením objednatele od smlouvy není dotčeno jeho právo na náhradu škody.“

§ 218 trestního zákoníku:

„Lichva

(1) Kdo zneužívá něčí rozumové slabosti, tísně, nezkušenosti, lehkomyšlnosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru, nebo

kdo takovou pohledávku uplatní nebo v úmyslu uplatnit ji na sebe převede, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, nebo způsobí-li takovým činem jinému stav těžké nouze.“

1.3.6

Zamyslete se nad možností vynucení sankce za porušení následujících zákonických ustanovení. Jak byste v daném případě postupovali, abyste dosáhli nápravy, zadostiučinění apod.?

O jaké typy norem se v daných případech jedná (zaměřte se zejména na rozlišení norem hmotněprávních a procesních)?

§ 11 a násl. občanského zákoníku:

„Ochrana osobnosti

§ 11

Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.“

„§ 13

(1) Fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

- (2) Pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.
- (3) Výši náhrady podle odstavce 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.“

§ 184 trestního zákoníku:

„Pomluva

(1) Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.“

1.3.7

Jaký je rozdíl mezi následujícími normami? Jaký typ sankce bude hrozit za porušení následujících zákonných ustanovení. Jaký orgán bude kompetentní ve věci rozhodovat?

§ 55 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích (lesní zákon):

„(1) Orgán státní správy lesů uloží pokutu až do výše 1 000 000 Kč vlastníku lesa nebo jiné osobě, kteří

úmyslnou činností způsobí značné škody na lese a ohrozí tím plnění jeho funkcí, bez rozhodnutí orgánu státní správy lesů o odnětí nebo o omezení odnímání pozemky určené k plnění funkcí lesa nebo omezují jejich využívání pro plnění funkcí lesa,

neoprávněně užívají pozemky určené k plnění funkcí lesa způsobem, který znemožňuje jejich využívání pro plnění funkcí lesa,

provedou neoprávněnou těžbu v množství překračujícím 3 m³ na 1 ha lesa za kalendářní rok,

provedou bez povolení orgánu státní správy lesů těžbu mýtní úmyslnou v porostu mladším než 80 let.“

§ 295 trestního zákoníku:

„Poškození lesa

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, těžbou lesních porostů nebo jinou činností provedenou v rozporu s jiným právním předpisem způsobí, byť i připojením k již existující holině, vznik holé seče nebo způsobí závažné poškození lesa na celkové větší ploše lesa nebo prořadí lesní porost pod hranici zakmenění stanovené jiným právním předpisem na celkové větší ploše lesa, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 opětovně, nebo

- b) vznikne-li těžbou nebo jinou činností uvedenou v odstavci 1 holá seč nebo prořezání na celkové značné ploše lesa.“

1.3.8

Určete, zda a jaké jsou rozdíly mezi následujícími ustanoveními:

- **v metodě právní regulace,**
- **ve způsobu vynucení,**
- **v typu sankce, kterou stanoví.**

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny:

„§ 86

Odstranění následků neoprávněných zásahů

(1) Kdo poškodí, zničí nebo nedovoleně změní části přírody a krajiny chráněné podle tohoto zákona, je povinen navrátit ji do původního stavu, pokud je to možné a účelné. O možnosti a podmínkách uvedení do původního stavu rozhoduje orgán ochrany přírody.

(2) Jestliže uvedení do původního stavu není možné a účelné, může orgán ochrany přírody uložit povinnému, aby provedl přiměřená náhradní opatření k nápravě. Jejich účelem je kompenzovat, byť jen zčásti, následky nedovoleného jednání.

(3) Uložením povinnosti uvedení do původního stavu či náhradního opatření není dotčena povinnost náhrady škody podle jiných předpisů ani možnost postihu za přestupek nebo protiprávní jednání či trestný čin.“

Občanský zákoník:

„Odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání

§ 422

(1) Nezletilý nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, odpovídá za škodu jím způsobenou, je-li schopen ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; společně a nerozdílně s ním odpovídá, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled. Není-li ten, kdo způsobí škodu, pro nezletilost nebo pro duševní poruchu schopen ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, odpovídá za škodu ten, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled.

(2) Kdo je povinen vykonávat dohled, zproští se odpovědnosti, jestliže prokáže, že náležitý dohled nezanedbal.

(3) Vykonává-li dohled organizace, její pracovníci dohledem pověřeni sami za škodu takto vzniklou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovních předpisů není tím dotčena.

§ 423

Kdo se uvede vlastní vinou do takového stavu, že není schopen ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, je povinen nahradit škodu v tomto stavu způsobenou; společně a nerozdílně s ním odpovídají ti, kteří jej do tohoto stavu úmyslně přivedli.“

Zákoník práce:

„Odpovědnost za ztrátu svěřených předmětů

- (1) Zaměstnanec odpovídá za ztrátu nástrojů, ochranných pracovních prostředků a jiných podobných předmětů, které mu zaměstnavatel svěřil na písemné potvrzení.
- (2) Předměty podle odstavce 1, jejichž cena převyšuje 50 000 Kč, mohou být zaměstnanci svěřeny jen na základě dohody o odpovědnosti za ztrátu svěřených předmětů.
- (3) Dohoda o odpovědnosti za ztrátu svěřených předmětů smí být uzavřena nejdříve v den, kdy fyzická osoba dosáhne 18 let věku.
- (4) Dohoda o odpovědnosti za ztrátu svěřených předmětů musí být uzavřena písemně, jinak je neplatná.
- (5) Zaměstnanec se zproští odpovědnosti za ztrátu svěřených předmětů zcela nebo zčásti, jestliže prokáže, že ztráta vznikla zcela nebo zčásti bez jeho zavinění.
- (6) Vláda může nařízením zvýšit částku podle odstavce 2.“

Trestní zákoník:

„§ 248

Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže

(1) Kdo poruší jiný právní předpis o nekalé soutěži tím, že se při účasti v hospodářské soutěži dopustí

- a) klamavé reklamy,
- b) klamavého označování zboží a služeb,
- c) vyvolávání nebezpečí záměny,
- d) parazitování na pověsti podniku, výrobků či služeb jiného soutěžitele,
- e) podplácení,
- f) zlehčování,
- g) srovnávací reklamy,
- h) porušování obchodního tajemství, nebo
- i) ohrožování zdraví spotřebitelů a životního prostředí,

a způsobí tím ve větším rozsahu újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům nebo opatří tím sobě nebo jinému ve větším rozsahu neoprávněné výhody, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Stejně bude potrestán,

kdo v rozporu s jiným právním předpisem na ochranu hospodářské soutěže se svým konkurentem uzavře dohodu o určení ceny, dohodu o rozdělení trhu nebo jinou dohodu narušující hospodářskou soutěž,

kdo v rozporu s jiným právním předpisem o veřejných zakázkách poruší závazným způsobem závazná pravidla zadávacího řízení, nebo

kdo v rozporu s jiným právním předpisem upravujícím činnost bank a jiných právnických osob oprávněných k provozování finanční činnosti, obchodování s investičními nástroji, kolektivního investování, penzijního připojištění a pojišťovnictví, poruší závazným způsobem závazná pravidla obezřetného podnikání, obhospodařování majetku, odborné péče nebo zákaz vykonávat zákonem nebo úředním rozhodnutím určené úkony, služby nebo jiné činnosti,

a způsobí tím ve větším rozsahu újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům, zadavateli nebo jinému dodavateli nebo opatří tím sobě nebo jinému ve větším rozsahu neoprávněné výhody.

- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, spáchá-li takový čin opětovně, způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.
- (4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo způsobí-li takovým činem jinému úpadek.“

Obchodní zákoník:

„§ 44

(1) Nekalou soutěží je jednání v hospodářské soutěži nebo v hospodářském styku, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům, spotřebitelům nebo dalším zákazníkům. Nekalá soutěž se zakazuje.

(2) Nekalou soutěží podle odstavce 1 je zejména:

- klamavá reklama,
- klamavé označování zboží a služeb,
- vyvolávání nebezpečí záměny,
- parazitování na pověsti podniku, výrobků či služeb jiného soutěžitele,
- podplácení,
- zlehčování,
- srovnávací reklama,
- porušování obchodního tajemství,
- ohrožování zdraví spotřebitelů a životního prostředí.“

1.3.9

V čem spatřujete rozdíl (rozdíly) mezi trestným činem (ať už přečinem, či zločinem) a přestupkem. Uveďte, zda se jedná o normy práva soukromého, či veřejného.

Do jakých právních odvětví budou zahrnuta jednotlivá ustanovení?

Dá se některé z uvedených ustanovení označit za obecnější?

Charakterizujte důvody odlišného zakotvení jednotlivých institutů. Bude v jednotlivých případech zásadní rozdíl mezi typy sankcí, jsou např. některé sankce v určitém případě zcela vyloučeny? Posuďte danou otázku z hlediska právněteoretického.

§ 13 trestního zákoníku:

„Trestný čin

(1) Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.

(2) K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“

„§ 2

(1) Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.

(2) Přestupkem není jednání, jímž někdo odvrací

- a) přiměřeným způsobem přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný zákonem nebo
- b) nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému zákonem, jestliže tímto jednáním nebyl způsoben zřejmě stejně závažný následek než ten, který hrozil, a toto nebezpečí nebylo možno v dané situaci odvrátit jinak.

§ 3

K odpovědnosti za přestupek postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon výslovně, že je třeba úmyslného zavinění.“

1.3.10

Přečtěte si následující Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 411/2000 a poté vyřešte úlohy zadané pod textem nálezu. Zkrácením textu by mohlo dojít k dezorientaci a k nepochopení celého případu. Pro snadnější orientaci v textu jsou proto klíčové části vytištěny tučně.

„Ústavní soud rozhodl v senátě o ústavní stížnosti J. G. proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. 4. 2000, sp. zn. 33 Ca 193/99, takto:

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. 4. 2000, sp. zn. 33 Ca 193/99, se zrušuje.

Odůvodnění:

Katastrální úřad Brno-město rozhodl dne 11. 3. 1999 pod č. j. 910 V11-5248/98 podle ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění zákona č. 96/1996 Sb., v řízení o povolení vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí podle kupní smlouvy ze dne 14. 7. 1998 uzavřené mezi L. F. zastoupeným P. P. jako prodávajícím a stěžovatelem J. G. jako kupujícím tak, že se návrh na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí zamítá.

V odůvodnění tohoto rozhodnutí katastrální úřad zejména uvedl, že L. F. je vlastníkem domu č. p. 2904 a pozemku p. č. 805 v k. ú. Ž. (dále jen „předmětných nemovitostí“). Předmětné nemovitosti byly na základě smlouvy o zastavení nemovitosti ze dne 23. 2. 1996 zastaveny ve prospěch P. P., kterému vlastník předmětných nemovitostí v této smlouvě rovněž udělil plnou moc k jejich prodeji za přiměřenou cenu třetí osobě či osobám v případě, že zástavou zajištěná pohledávka nebude včas „splněna“. V zástavní smlouvě se dále uvádí, že P. P. je jako zástavní věřitel oprávněn v souladu s § 299 obchodního zákoníku zástavu prodat přímým prodejem, veřejnou dražbou nebo jiným vhodným způsobem, jestliže na tento zamýšlený výkon zástavního práva předem upozorní zástavce a dlužníka.

Katastrální úřad v odůvodnění svého rozhodnutí dále konstatoval, že při posuzování přiměřenosti ceny je třeba vycházet z toho, že ve smyslu § 1 odst. 2 obchod.

zák. a § 3 odst. 1 obč. zák. **nesmí výkon práv a povinností bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.** Je sice nepochybné, že zástavní věřitel má právní důvod domáhat se uspokojení ze zástavy, není-li zajištěná pohledávka řádně a včas splněna, avšak jeho **zástavní právo je věcným právem k cizí věci**, která je stále ve vlastnictví zástavce (L. F.), a jeho obsahem tedy není nabytí vlastnictví k zástavě v okamžiku, kdy nebyla řádně a včas pohledávka uspokojena. Výkonem zástavního práva lze zasáhnout do vlastnického práva zástavce výhradně za účelem uspokojení zajišťované pohledávky a přitom je nutné respektovat jeho právo na rozdíl mezi výtěžkem prodeje a výší uspokojované pohledávky zástavního věřitele zvýšené o účelně vynaložené náklady při prodeji (viz § 299 odst. 3 obch. zák.). V podmínkách tržního hospodářství, kdy dochází k volné tvorbě cen, může být toto právo zástavce vážně ohroženo sjednáním jiné kupní ceny, než jaké by bylo možné při ‚určitém dodržení postupu‘ dosáhnout, sjednáním nepříznivých podmínek splatnosti kupní ceny apod. Při respektování práva zástavního věřitele na uspokojení jeho pohledávky je nutno respektovat i oprávněný zájem zástavce, aby k prodeji zástavy došlo podle určitých předem stanovených pravidel, která zabezpečí dosažení co nejvyšší kupní ceny. Těmto zájmům neodpovídá způsob prodeje, kdy všechny důležité okolnosti závisí výhradně na zástavním věřiteli, který má zpravidla zájem na tom, aby výtěžek prodeje postačil k uspokojení jeho zajištěné pohledávky, event. nákladů prodeje, nikoli však na dosažení co nejvyšší kupní ceny.

Podle názoru katastrálního úřadu nebyly – za této situace – podmínky vkladu splněny, neboť zástavní věřitel není oprávněn ‚nakládat s předmětem smlouvy způsobem, jakým s ním nakládá‘, protože určení ceny v zástavní smlouvě (v níž je obsažena plná moc k prodeji předmětu zástavy) je formulováno neurčitě. **‚Přiměřená cena‘ může být totiž ve své výši podstatně rozdílná při jejím stanovení zástavním věřitelem nebo přímo vlastníkem.**

Citované rozhodnutí Katastrálního úřadu Brno-město potvrdil v záhlaví uvedeným rozsudkem Městský soud v Praze, který tak rozhodl o opravném prostředku stěžovatele podaném proti uvedenému rozhodnutí.

V jeho odůvodnění Městský soud v Praze zejména uvedl, že se ztotožňuje s důvody, pro které katastrální úřad přikročil k zamítnutí vkladu. Dodal, že **ustanovení § 22 a násl. obč. zák. obsahují občanskoprávní úpravu zastoupení, která umožňuje, aby jménem zastoupeného jednal jeho zástupce. Podle odst. 2 tohoto předpisu nemůže zastupovat jiného ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného.** Byl-li v souzené věci prodávající zastoupen zástupcem, jehož postavení se vůči zastupovanému odvíjí od vztahu zástavního věřitele vůči zástavci, není možné bez dalšího vyloučit rozpor mezi zájmy zástupce a zastoupeného, zvláště byla-li otázka stanovení kupní ceny (ve smyslu její přiměřenosti) ponechána na posouzení zástupce. Tento rozpor nemůže být odstraněn ani tím, že kupní cena bude stanovena dle znaleckého posudku, neboť v tržních podmínkách nemusí cena stanovená znaleckým posudkem odpovídat ceně, za kterou by bylo možné prodat nemovitosti na trhu s přihlédnutím k míře nabídky a poptávky. Právě v kolizi zájmů mezi zástavcem a zástavním věřitelem, kteří v dané věci vystupují jako prodávající a jeho zástupce, spatřuje soud skutečnost, pro kterou **nemohlo dojít k platnému právnímu**

úkonu, neboť zákon (§ 22 odst. 2 obč. zák.) výslovně vylučuje, aby byl zástupcem ten, jehož zájmy se ocitly v rozporu se zájmy zastoupeného.

V záhlaví uvedený rozsudek Městského soudu v Praze napadl stěžovatel ústavní stížností, ve které tvrdí, že jím byla **porušena jeho základní práva zaručená Lis- tinou základních práv a svobod, a to v článku 2 odst. 2 a 3, v článku 36 a dále v člancích 2 odst. 3 a 4, 90 a 95 Ústavy České republiky.** Proto navrhl, aby byl tento rozsudek zrušen.

Stěžovatel k tomu uvedl, že základem porušení jeho ústavně zaručených práv a svobod je pochybení Městského soudu v Praze **v právním hodnocení zjištěného skutkového stavu vycházejícím z toho, že plná moc udělená zástavcem zástavnímu věřiteli (P. P.) k prodeji není platná (jelikož určení prodejní ceny zástavy je v ní formulováno neurčitě) a že zástavní věřitel (P. P.) nemohl zástavce zastupovat, poněvadž jeho zájmy jsou v rozporu se zájmy zástavce.** Dodal, že právní úprava obsahových a formálních náležitostí plné moci je obsažena v občanském zákoníku, přičemž jeho § 31 stanoví pro obsah plné moci pouze jedno omezení, a to, že v ní musí být uveden rozsah zmocněnčova oprávnění, což daná plná moc obsažená v zástavní smlouvě splňuje. Pokud jde o závěry soudu o neurčitosti ujednání o ceně, za kterou je zástavní věřitel jako zmocněnec oprávněn zastavenou nemovitost prodat, stěžovatel tvrdí, že **katastrálnímu úřadu nepřísluší přezkoumávat otázku přiměřenosti ceny, neboť případné posuzování této otázky je vnitřním vztahem mezi zmocnitelem a zmocněncem.** I kdyby ovšem Městský soud v Praze považoval určení ceny (jakožto ceny přiměřené ve smyslu ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku) za neurčitě, je prý nutno na plnou moc pohlížet tak, jako by se v ní ustanovení o určení kupní ceny vůbec nenacházelo, neboť s ohledem na ustanovení § 41 občanského zákoníku by ,neurčitost vyvolala neplatnost pouze této části plné moci, nikoli neplatnost plné moci celé'. Stěžovatel má nicméně za to, že výraz ,**přiměřená cena**' **není nikterak neurčitý, neboť neurčitý je pouze ten úkon, jehož neurčitost nelze odstranit ani za pomoci výkladu ve smyslu ustanovení § 35 občanského zákoníku** (srovnej např. Jehlička, O., Švestka, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář.* 4. vyd. Praha, C. H. Beck, 1997, s. 129). Důvodem pro udělení plné moci ve znění, které bylo použito, je skutečnost, že **se cena nemovitostí v čase vyvíjí, a proto není možné ji vyjádřit konkrétní cifrou bez nebezpečí poškození zájmů zástavce a zástavního věřitele.** Udělení plné moci k prodeji za cenu přiměřenou tedy sledovalo cíl zamezit prodeji za excesivní cenu, zároveň však počítalo s možností jejího určení ,v rámci přiměřenost', zejména **přiměřenosti místní a časové.**

Stěžovatel dále namítl, že pro nemožnost zastupování z důvodu rozporu zájmů zástavce (L. F.) a zástavního věřitele (P. P.) nestačí pouhá možnost takového rozporu, nýbrž že **kolize se zájmy zastoupeného ,musí reálně existovat'** (srov. např. Jehlička, O., Švestka, J. a kol.: *Občanský zákoník. Komentář.* 4. vyd. Praha, C. H. Beck, 1997, s. 129), což nebylo prokázáno. O rozporu zájmů zmocněnce a zmocnitele nelze hovořit také proto, že neexistuje prokazatelný rozumný argument pro tvrzení, že zájmem zástavce je prodej za cenu co nejnižší. Naopak je i zájmem zástavního věřitele, aby zástava byla zpeněžena za cenu co nejvyšší, neboť s rostoucí cenou prodeje zástavy roste pravděpodobnost, že bude zastavená pohledávka uhrazena.

Zájem zástavce (zmocnitele) a zástavního věřitele (zmocněnce) tedy nejenže v daném případě nebyly ve vzájemném rozporu, nýbrž byly prakticky shodné.

Stěžovatel dodal, že katastrální úřad přezkoumává právní úkony za podmínek a v rozsahu taxativně stanoveném v ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, a namítané obsahové nedostatky plné moci mohly mít za následek zamítnutí návrhu na vklad výlučně z důvodu uvedeného ve zmíněném ustanovení pod písmenem e) tohoto předpisu [poznámka: e) ‚účastníci řízení jsou oprávněni nakládat s předmětem právního úkonu‘]. Zástavní věřitel jako zmocněnec však byl nepochybně oprávněn nakládat s předmětem právního úkonu, tj. s prodávanými nemovitostmi bez ohledu na namítanou neurčitost cenového ujednání, které by v případě sporu o přiměřenost ceny mezi zástavcem (jako zmocnitelem) a zástavním věřitelem (jako zmocněncem) bylo řešeno v občanském soudním řízení, nikoliv v řízení před správním orgánem. Jak Katastrální úřad Brno-město, tak i Městský soud v Praze proto prý zamítnutím návrhu na vklad vlastnického práva **překročily při svém rozhodování meze správního přezkumu stanovené zákonem.**

Stěžovatel konečně uvádí, že **protiústavní charakter** napadeného rozhodnutí lze **spatřovat ‚i v rovině zásahu‘ do obecných právních zásad, v jejichž souhrnu hraje významnou roli obecná maxima ‚pacta sunt servanda‘, kterou je zapotřebí respektovat i v rozhodování orgánů veřejné moci,** jak ukázal Ústavní soud např. v nálezech IV. ÚS 201/96 nebo I. ÚS 531/98. Zástavce (L. F.) s plným vědomím možných právních důsledků udělil zástavnímu věřiteli (P. P.) plnou moc k prodeji zástavy za cenu, kterou označil za ‚přiměřenou‘, a následně platnost udělené plné moci nikdy nezpochybnil. Tento **právní úkon spadá plně do sféry soukromého práva a je výrazem dispozičního oprávnění vlastníka věci, jež představuje ‚pactum‘ sui generis, které může být orgány veřejné moci ignorováno pouze v kvalifikovaných a zákonem upravených případech.** V rozporu s tím Městský soud v Praze výlučnost soukromoprávního ujednání nerespektoval, čímž zasáhl i do majetkové sféry stěžovatele.

Ústavní stížnost je důvodná.

Jak vyplývá z obsahu ústavní stížnosti, stěžovatel napadá rozsudek Městského soudu v Praze zejména v tom směru, že soud jako **státní orgán překročil při svém rozhodování** (spolu s Katastrálním úřadem v Brně) **meze správního přezkumu právních úkonů** stanovené zákonem, neboť považoval plnou moc udělenou zástavcem (L. F.) jako prodávajícím zástavnímu věřiteli (P. P.) za neplatnou, jednak pro její neurčitost, jednak pro rozpor zájmů zástavce a zástavního věřitele.

Tyto závěry opřel Městský soud o právní názor, podle něhož v souzené věci nelze vyloučit rozpor mezi zájmy zastoupeného (zástavce – prodávajícího L. F.) a zástupce (zástavního věřitele P. P.), zvláště byla-li otázka kupní ceny – co do její přiměřenosti – ponechána na posouzení zástupce. Městský soud se rovněž ztotožnil se závěry katastrálního úřadu, který popřel oprávnění zástavního věřitele (P. P.) k nakládání s předmětnými nemovitostmi s poukazem na neurčitost ujednání o ceně uvedeného v zástavní smlouvě a v ní obsažené plné moci (pozn.: prodej za ‚přiměřenou‘ cenu).

S tímto názorem se **Ústavní soud** – z ústavněprávního pohledu – **neztotožňuje**.

Především je nutno vycházet z právního postavení zástavního věřitele (P. P.), kterému – pokud sjednal se zástavcem (L. F.) obsah zástavního práva podle ustanovení § 299 obchodního zákoníku – náleželo oprávnění prodat zastavenou věc (předmětné nemovitosti), jež koresponduje této zákonné úpravě zástavního práva; proto mu toto právo zůstalo zachováno i tehdy, pokud byl současně k takovému úkonu zmocněn. **Právo uplatňované v souladu se zákonem pak nemůže zakládat rozpor (tedy reálně existující rozpor) mezi zájmy zástupce a zastoupeného, neboť v souzené věci se nepochybně jedná pouze o realizaci vzájemných práv a povinností zástavce a zástavního věřitele způsobem předvídaným zákonem a vystavená plná moc nemůže být hodnocena jako právní úkon tomuto oprávnění bránící;** k tomu totiž výklad Městského soudu v Brně ve svém důsledku směřuje. Správní řízení vedené u Katastrálního úřadu v Brně a přezkoumávané Městským soudem v Praze se zaměřilo na úvahu, zda byl zástupce P. P., zmocněný k prodeji předmětných nemovitostí, oprávněn s předmětem právního úkonu po právu nakládat; to je patrné jednak z odůvodnění rozhodnutí Katastrálního úřadu v Brně, jednak z napadeného rozsudku Městského soudu v Praze. Bylo tedy povinností obecného soudu posouzením této otázky se zabývat, a to **po zvážení všech skutkových okolností v souladu se zákonem a při respektování jeho jazykového, logického i systematického výkladu.**

Ústavní soud k tomu blíže uvádí, že závěry Katastrálního úřadu v Brně, které Městský soud v Praze akceptoval, nelze považovat za dostatečně podložené. Tvrzení, že zástavní věřitel P. P. nebyl oprávněn nakládat s předmětem právního úkonu, je opřeno výlučně o názor, že ‚určení ceny v plné moci obsažené v zástavní smlouvě je formulováno neurčitě‘. Zde je třeba přisvědčit námitce stěžovatele, že oprávnění hodnotit způsob dispozice s nemovitým majetkem, popř. hodnotit sjednané podmínky právního úkonu, na základě něhož se dispozice provádí, katastrálnímu úřadu – jak plyne z ustanovení § 5 zák. č. 265/1992 Sb. – nenáleží. Jestliže tedy katastrální úřad – byť to *verbis expressis* neuvedl – považoval za nesplněnou podmínku dle § 5 odst. 1 písm. e) shora citovaného zákona (pozn.: ‚účastníci řízení jsou oprávněni nakládat s předmětem právního úkonu‘), a výlučně proto návrh na vklad do katastru nemovitostí zamítl, porušil tím právo stěžovatelů na spravedlivý proces, neboť jako orgán vykonávající státní moc je při svých rozhodnutích vázán zákonem.

Městský soud v Praze ve svém rozsudku v zásadě akcentoval jen (nově nastolenou) otázku kolize zájmů zástavce (L. F.) a zástavního věřitele (P. P.). V rámci svého přezkumu dle ustanovení § 250 l) o. s. ř. se však důvody uvedenými v odvolání proti rozhodnutí Katastrálního úřadu v Brně a zákonnosti tohoto rozhodnutí více nezabýval, byť stěžovatel jednak namítal, že katastrálnímu úřadu nepřísluší přezkoumávat otázku přiměřenosti (kupní) ceny, jednak dovozoval, že ani výraz ‚přiměřená cena‘ není neurčitý. Leč ani právní závěr Městského soudu dovozující kolizi zájmů zástupce a zastoupeného nevychází náležitě ze skutkových zjištění, neboť soud se v tomto směru spokojil s tvrzením, že kolizi ‚není možné bez dalšího vyloučit‘, bylo-li stanovení kupní ceny ponecháno na zástupci; konkrétní skutečnosti tento závěr potvrzující či alespoň odůvodňující však obecný soud neuvádí. Za tohoto stavu Ústavní soud usuzuje, že v souzené věci existuje – ve smyslu jeho ustálené

judikatury – tzv. extrémní rozpor mezi zjištěnými a skutkovými okolnostmi a právními závěry, které z nich obecný soud vyvodil.

Proto Ústavní soud dospěl k závěru, že **je nutno poskytnout stěžovatelům ústavní ochranu**, neboť i rozhodnutím Městského soudu došlo k porušení práva stěžovatelů na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod.

Porušením dalších ústavně zaručených práv a svobod tvrzeným stěžovateli se již dále Ústavní soud nezabýval, neboť by to bylo nadbytečné.

Proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v platném znění, ústavní stížnosti vyhověl a napadený **rozsudek Městského soudu v Praze podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona citovaného zákona zrušil**.

Shrnutí:

Oprávnění hodnotit způsob dispozice s nemovitým majetkem, popř. hodnotit sjednané podmínky právního úkonu, na základě něhož se dispozice provádí, **katastrálnímu úřadu** – jak plyne z ustanovení § 5 zák. č. 265/1992 Sb. – **nenáleží**. Jestliže tedy katastrální úřad – byť to *verbis expressis* neuvedl – považoval za nesplněnou podmínku dle § 5 odst. 1 písm. e) shora citovaného zákona (pozn.: „účastníci řízení jsou oprávnění nakládat s předmětem právního úkonu“), a výlučně proto návrh na vklad do katastru nemovitostí zamítl, **porušil tím právo stěžovatelů na spravedlivý proces, neboť jako orgán vykonávající státní moc je při svých rozhodnutích vázán zákonem.**“

Úlohy k nálezu ÚS:

- Interpretujte výraz „přiměřená cena“.
- Interpretujte, co to znamená, že je určitý právní úkon plně v dispozici smluvních stran.
- Jaký zde nastává rozpor mezi právem soukromým a veřejným?
- Je možné určit, které právo (soukromé, či veřejné) je významnější a které právo upřednostňuje nález Ústavního soudu?
- Co se rozumí v daném případě pod pojmem „*pactum sui generis*“?

1.3.11

Přečtěte si následující klíčové části jinak velmi dlouhého a podrobného nálezu pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 83/06 ze dne 12. března 2008, kdy bylo rozhodováno o poslaneckém návrhu na zrušení některých částí nového zákoníku práce, tj. současně platného zákona č. 262/2006 Sb. Na konci budou následovat úkoly.

„Názory na NZP (nový zákoník práce) ostře dělí zástupce sociálních skupin, nejvíce zainteresovaných na jeho podobě. Ústavní soud zdůrazňuje elementární zásadu, že nemůže být arbitrem politických sporů o to, zda Česká republika bude mít více liberální či více sociální zákoník práce. Státní moc slouží všem občanům a stát se nesmí vázat na žádnou výlučnou ideologii. Smyslem existence Ústavního soudu je ochrana ústavnosti a jediným kritériem jeho rozhodování je ústavní pořádek.

Ústavní soud poukazuje rovněž na doktrinární kontinuitu své judikatury; to vzhledem k tezíms vysloveným zejména v nálezech sp. zn. Pl. ÚS 5/01 a sp. zn. Pl. ÚS 39/01. Ústavní soud zde mj. vyložil, že při své rozhodovací činnosti je oprávněn posuzovat toliko ústavnost (popř. zákonnost) napadeného právního předpisu, a nikoliv jeho vhodnost či účelnost. Ústavní soud se zabývá pouze ústavněprávními aspekty napadených ustanovení a nevyjadřuje se k jejich vhodnosti a účelnosti, např. z hlediska existence svobodného trhu a podobně; není povolán k posuzování ekonomických aspektů nutnosti a nezbytnosti, např. různých úprav týkajících se podnikání vzhledem k potřebě zajištění jednotlivých, často vedle sebe nebo dokonce i proti sobě stojících (údajných) veřejných zájmů. Výběr omezujících kontrolních nástrojů a míra jejich uplatnění jsou primárně úkolem zákonodárce. Při hodnocení právní úpravy postačí tzv. *rational basis test*, tedy zběžné ověření, zda zavedená opatření mohou vést ke sledovanému cíli. Příklon k přísnému hodnocení veškerých řešení, přijatých v oblasti pracovněprávních předpisů, by nutil Ústavní soud ke zkoumání nezbytnosti a užitečnosti zvolené státní politiky a k příklonu k některé ekonomicko-politické doktríně; to však Ústavnímu soudu – jak již bylo uvedeno – nepřisluší a neodpovídá to ani relativní politické neutralitě Listiny základních práv a svobod a Ústavy České republiky.

Demokratický právní stát na rozdíl od státu totalitního ústavně zajišťuje prostor pro formaci různých zájmových skupin, které posléze jako jednotlivé politické strany nebo hnutí usilují o prosazení svých představ získáním podílu na moci ve svobodné soutěži politických sil, dodržujících základní demokratické principy (čl. 5 Ústavy). Zvítězí-li ta či ona koncepce, měl by být výsledek zásadně a zpravidla legitimní, i pokud by byla přijata přes odpor některé sociální skupiny; to však neznamená, že na snahu o dosažení kompromisu nebo ještě lépe konsenzu v natolik důležité oblasti, jakou je pro každého jednotlivce oblast pracovního práva, lze rezignovat. Výsledná podoba by pak byla přinejmenším nestabilní a nevedla by k respektu před významným kodexem regulujícím právní vztahy na pomezí veřejného a soukromého práva; v moderním právním pojetí ostatně již není hranice mezi právem veřejným a soukromým chápána tak ostře jako v době minulé, takže soukromoprávní prvky lze mnohdy vysledovat i v právním vztahu v zásadě veřejnoprávním a naopak.

Ústavní soud připomíná, že jeho úkolem jako soudního orgánu ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) v řízení o návrhu na zrušení určitého zákonného ustanovení také není perfekcionista poukazovat na různé nepřesnosti v zákoně či poučovat zákonodárce o úpravě vhodnější ani dávat zákonodárci podrobný návod, jakým způsobem má na úrovni podústavního práva řešit veškeré v úvahu připadající situace. Jeho ústavní povinností je posoudit, zda ustanovení kvalifikovaně napadeného právního předpisu ústavněprávně ob stojí či nikoliv.

Jedním z esenciálních znaků demokratického právního státu je princip přiměřenosti, který zejména předpokládá, že opatření omezující základní práva či svobody nesmějí svými negativními důsledky přesáhnout klady, které představuje veřejný zájem na těchto opatřeních. K omezení základních práv či svobod sice může zcela výjimečně dojít i v případě jejich kolize s některým z veřejných statků (veřejný zájem); podstatná je však v této souvislosti maxima, podle které základní právo či svobodu lze omezit pouze v případě mimořádně silného a řádně odůvodněného

veřejného zájmu, při pečlivém šetření podstaty a smyslu omezeného základního práva.

Při úvaze o použitelnosti principu přiměřenosti (proporcionality) však nelze nevidět, že v souzené věci nemusí být vždy tento princip hlavním kritériem úvahy o ústavnosti toho kterého zákonného ustanovení. To proto, že princip proporcionality se uplatňuje zejména v oblasti lidských práv a základních svobod (hlava druhá Listiny základních práv a svobod); v oblasti práv hospodářských, sociálních a kulturních je však třeba přihlédnout k čl. 41 odst. 1 Listiny základních práv a svobod otevírajícímu široký prostor pro zákonodárce při volbě nejrozumnějších řešení. Vzhledem k čl. 41 odst. 1 Listiny základních práv a svobod nemusí být zákonná úprava v přísném vztahu proporcionality k cíli, který je regulací sledován, tj. nemusí jít o opatření v demokratické společnosti nezbytné, jako je tomu například u jiných práv, jichž se lze dovolávat přímo z Listiny základních práv a svobod (srov. však např. čl. 27 odst. 1, 2 a 3 Listiny základních práv a svobod a práva tam uvedená, jež nejsou článkem 41 odst. 1 limitována). Testem ústavnosti v tomto smyslu projde taková zákonná úprava, u níž lze zjistit sledování nějakého legitimního cíle a která tak činí způsobem, jež si lze představit jako rozumný prostředek k jeho dosažení, byť nemusí jít o prostředek nejlepší, nejvhodnější, nejúčinnější či nejmoudřejší (test rozumnosti – srov. též nálezy sp. zn. Pl. ÚS 61/04, vyhlášen pod č. 16/2007 Sb.).

Každé ustanovení právního předpisu demokratického právního státu musí rovněž splňovat podmínky jasnosti a určitosti, jak na to správně poukazují navrhovatelé; pochybnost o těchto náležitostech ve vztahu ke konkrétnímu zákonnému ustanovení však musí dosáhnout zvláštní intenzity, aby mohlo dojít k vyslovení protiústavnosti a zrušení takového ustanovení, tedy nikoliv tehdy, jestliže je možné k jejímu odstranění použít obvyklých interpretačních postupů.“

Úkoly:
Jakými základními instituty a zásadami Ústavní soud při svém rozhodování argumentoval?

Jak rozlišuje Ústavní soud právo soukromé a veřejné?

Jak Ústavní soud charakterizuje svoje kompetence? Považujete to za vyhovující?

Pokuste se vlastními slovy charakterizovat princip přiměřenosti.

Máte nějaké výhrady k výše uvedeným právním větám z nálezu Ústavního soudu, ať už principiální, či z hlediska vlastního přístupu k naznačeným otázkám?

Tvorba práva

V širším smyslu je tvorba práva chápána jako vytváření veškerých pravidel chování, kterým stát přiznává ochranu a vynucuje jejich dodržování a plnění v případě jejich porušení. Vynutitelná pravidla chování se nachází v právních normách a dále zejména ve výrokových částech individuálních právních aktů, normativních smlouvách a právních úkonech zakládajících soukromoprávní vztahy.

V užším smyslu je tvorba práva potom vnímána jako činnost státních orgánů směřující k vydávání právních norem. Státní orgán vydávající právní normy musí být k této činnosti zmocněn, musí mít vymezenou působnost, tj. stanoven okruh společenských vztahů, v rámci nichž je oprávněn vydávat právní normy, a musí být stanoven procedurální způsob přijímání norem. Takto vymezenou aktivitu státních orgánů nazýváme **legislativa**. V rámci legislativy rozlišujeme dále v užším pojetí pojem **zákonodárství** jako výlučný proces přijímání zákonných norem.

Jak bylo uvedeno výše, státní orgány vydávající právní normy musí být k této činnosti zmocněny. Toto zmocnění se nazývá **legislativní pravomoc** (tj. způsobilost vydávat právní normy) a pro právotvorné orgány České republiky vyplývá výlučně z Ústavy České republiky.

Z hlediska podmíněnosti **legislativní pravomoci** státních orgánů rozeznáváme pravomoc **nepodmíněnou** – u orgánů, které mohou kdykoliv – bez procesního omezení – vydat právní normu, a legislativní pravomoc **podmíněnou** – u orgánů, jejichž legislativní činnost je vázána na existenci (a případné splnění) určité procesní podmínky.

V České republice jsou následující orgány s legislativní pravomocí:

- Parlament České republiky,
- Vláda České republiky,
- ministerstva a jiné správní orgány,
- orgány územní samosprávy.

Příklad: legislativní pravomoc založená pro ministerstva a jiné správní orgány – Hlava třetí čl. 79 odst. 3 Ústavy České republiky.

Ministerstva, jiné správní úřady a orgány územní samosprávy mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.

Legislativní pravomoc mohou státní orgány uplatňovat na předem určený okruh společenských vztahů. Tento okruh vztahů se nazývá **legislativní působnost (kompetence)** státního orgánu a její rozsah musí být rovněž upraven zákonem.

Z hlediska **legislativní působnosti** státních orgánů rozeznáváme působnost **neomezenou** – v případech, kdy může státní orgán upravovat právními normami všechny

společenské vztahy, anebo **omezenou**, v případě, že je rozsah upravených vztahů zákonem omezen:

- Vymezení legislativní působnosti obce k vydávání obecně závazných vyhlášek v samostatné působnosti na základě ustanovení čl. 104 odst. 3 Ústavy ČR a ustanovení § 10 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích:

Článek 104 odst. 3 Ústavy

„Zastupitelstva mohou v **mezích své působnosti** vydávat obecně závazné vyhlášky.“

§ 10 zákona o obcích

„Povinnosti může obec ukládat v samostatné působnosti obecně závaznou vyhláškou

- a) k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku; zejména může stanovit, které činnosti, jež by mohly narušit veřejný pořádek v obci nebo být v rozporu s dobrými mravy, ochranou bezpečnosti, zdraví a majetku, lze vykonávat pouze na místech a v čase obecně závaznou vyhláškou určených, nebo stanovit, že na některých veřejných prostranstvích v obci jsou takové činnosti zakázány,
- b) pro pořádání, průběh a ukončení veřejnosti přístupných sportovních a kulturních podniků, včetně tanečních zábav a diskoték, stanovením závazných podmínek v rozsahu nezbytném k zajištění veřejného pořádku,
- c) k zajištění udržování čistoty ulic a jiných veřejných prostranství, k ochraně životního prostředí, zeleně v zástavbě a ostatní veřejné zeleně (dále jen ‚veřejná zeleň‘) a k užívání zařízení obce sloužících potřebám veřejnosti,
- d) stanoví-li tak zvláštní zákon.“

Společně s legislativní pravomocí a působností je třetí formální náležitostí legislativního procesu stanovení vlastního procesního postupu legislativních orgánů při vydávání právních norem. Tato pravidla upravují postup při vydávání právních norem od okamžiku vytvoření legislativního záměru až po schválení návrhu a jeho publikaci. Procesní pravidla legislativního postupu jsou upravena v právních předpisech, případně ve vnitřních řádech jednotlivých legislativních orgánů:

- Určení způsobu předkládání návrhu zákona vyplývající z Ústavy ČR:

„Článek 41

(1) Návrhy zákonů se podávají Poslanecké sněmovně.

(2) Návrh zákona může podat poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku.

Článek 42

(1) Návrh zákona o státním rozpočtu a návrh státního závěrečného účtu podává vláda.

(2) Tyto návrhy projednává na veřejné schůzi a usnází se o nich jen Poslanecká sněmovna.“

Legislativní proces jako technologický proces vzniku právních norem v sobě zahrnuje celou fázi právotvorby od okamžiku přípravy návrhu právního předpisu až po jeho náležitou publikaci:

- a) Legislativní záměr – věcný záměr, v rámci kterého legislativní orgán zhodnotí stávající právní úpravu, navrhne věcné řešení a předloží toto řešení dotčeným orgánům k posouzení.
- b) Legislativní proces – vypracování návrhu předpisu (paragrafované znění), důvodové zprávy a předložení příslušným subjektům k připomínkovému řízení.

- c) Proces projednávání a přijímání právního předpisu – v sobě zahrnuje předložení návrhu právního předpisu příslušnému orgánu, jeho projednání, schvalování a podepisování přijatých předpisů.
- d) Proces vyhlášení a publikace – prostřednictvím náležitých publikačních médií.

U legislativního procesu je nezbytné zmínit i nápravu nezákonných právních aktů. Právní předpisy, které byly z hlediska procesního nebo obsahového (materiálního) vydány v rozporu se zákonem, jsou zrušeny buď samotným orgánem, který normu vydal (autoremedura), nebo orgánem nadřízeným. V případě právního předpisu, který je v rozporu s ústavními normami, rozhoduje o protiústavnosti Ústavní soud ČR.

Zadání

II.1 Legislativní pravomoc a působnost z Ústavy

- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

II.2 Legislativní pravomoc a působnost (jiné právní předpisy)

- zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv,
- zákon č. 128/2000 Sb., o obcích,
- zákon č. 129/2000 Sb., o krajském zřízení,
- zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny.

II.3 Zrušení právních předpisů

- zákon č. 128/2000 Sb., o obcích,
- zákon č. 129/2000 Sb., o krajském zřízení,
- zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu,
- jednotlivé nálezy Ústavního soudu.

II.4 Legislativní technika

- legislativní pravidla vlády, schválená usnesením vlády ze dne 19. 3. 1998,
- zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny.

II.1.1

Rozhodněte, zda se v případě Preambule Ústavy České republiky jedná o založení legislativní pravomoci k vydání Ústavy ČR.

Preambule Ústavy ČR stanoví:

„My, občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, v čase obnovy samostatného českého státu, věrni všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí Koruny české i státnosti československé, odhodláni budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů, kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku, jako svobodný a demokratický stát, založený

na účtěk lidským právům a na zásadách občanské společnosti, jako součást rodiny evropských a světových demokracií, odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství, odhodláni řídit se všemi osvědčenými principy právního státu, prostřednictvím svých svobodně zvolených zástupců přijímáme tuto Ústavu České republiky.“

II.1.2

Určete, zda se v případě uvedeného ustanovení Ústavy ČR jedná o založení legislativní pravomoci, nebo vymezení legislativní působnosti.

Článek 15 Ústavy ČR stanoví:

„(1) Zákonodárná moc v České republice náleží Parlamentu.

(2) Parlament je tvořen dvěma komorami, a to Poslaneckou sněmovnou a Senátem.“

II.1.3

Rozhodněte, zda přímo souvisí výše uvedené ustanovení čl. 15 odst. 2 Ústavy ČR se založením legislativní pravomoci Parlamentu ČR.

II.1.4

Rozhodněte, jaká je legislativní pravomoc Senátu Parlamentu ČR, z hlediska její podmíněnosti nebo nepodmíněnosti?

Článek 33 Ústavy ČR stanoví:

„(1) Dojde-li k rozpuštění Poslanecké sněmovny, přísluší Senátu přijímat zákonná opatření ve věcech, které nesnesou odkladu a vyžadovaly by jinak přijetí zákona.

(2) Senátu však nepřísluší přijímat zákonné opatření ve věcech Ústavy, státního rozpočtu, státního závěrečného účtu, volebního zákona a mezinárodních smluv podle čl. 10.

(3) Zákonné opatření může Senátu navrhnout jen vláda.

(4) Zákonné opatření Senátu podepisuje předseda Senátu, prezident republiky a předseda vlády; vyhláší se stejně jako zákony.

(5) Zákonné opatření Senátu musí být schváleno Poslaneckou sněmovnou na její první schůzi. Neschválí-li je Poslanecká sněmovna, pozbývá další platnosti.“

II.1.5

Má Senát Parlamentu ČR podle výše uvedeného ustanovení čl. 33 Ústavy ČR omezenou, nebo neomezenou legislativní působnost?

II.1.6

Ustanovení čl. 33 odst. 3 Ústavy ČR je vymezením legislativní pravomoci, legislativní působnosti, nebo stanovením postupu legislativního procesu pro Senát Parlamentu ČR?

II.1.7

Rozeberte postavení jednotlivých uvedených orgánů v rámci zákonodárného procesu podle Ústavy ČR, z hlediska jejich legislativní pravomoci, působnosti a stanovení legislativního procesu.

Článek 41 Ústavy ČR stanoví:

„(1) Návrhy zákonů se podávají Poslanecké sněmovně.

(2) Návrh zákona může podat poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku.“

II.1.8

Vymezte postavení Prezidenta ČR v zákonodárném procesu, na základě uvedeného ustanovení.

Článek 50 Ústavy ČR stanoví:

„(1) Prezident republiky má právo vrátit přijatý zákon, s výjimkou zákona ústavního, s odůvodněním do patnácti dnů ode dne, kdy mu byl postoupen.

(2) O vráceném zákonu hlasuje Poslanecká sněmovna znovu. Pozměňovací návrhy nejsou přípustné. Jestliže Poslanecká sněmovna setrvá na vráceném zákonu nadpoloviční většinou všech poslanců, zákon se vyhlásí. Jinak platí, že zákon nebyl přijat.“

Článek 42 Ústavy ČR stanoví:

„(1) Návrh zákona o státním rozpočtu a návrh státního závěrečného účtu podává vláda.

(2) Tyto návrhy projednává na veřejné schůzi a usnází se o nich jen Poslanecká sněmovna.“

II.1.9

Zakládá níže uvedené ustanovení Ústavy ČR legislativní pravomoc Parlamentu ČR?

Článek 43 Ústavy ČR stanoví:

„(1) Parlament rozhoduje o vyhlášení válečného stavu, je-li Česká republika napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení.

(2) Parlament rozhoduje o účasti České republiky v obranných systémech mezinárodní organizace, již je Česká republika členem.

(3) Parlament vyslovuje souhlas

a) s vysláním ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky,

b) s pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky,

nejsou-li taková rozhodnutí vyhrazena vládě.“

II.1.10

Zakládá níže uvedené ustanovení Ústavy ČR legislativní pravomoc pro Prezidenta ČR?

Článek 54 Ústavy ČR stanoví:

„(1) Prezident republiky je hlavou státu.

(2) Prezidenta republiky volí Parlament na společné schůzi obou komor.

(3) Prezident republiky není z výkonu své funkce odpovědný.“

II.1.11

Které ustanovení čl. 79 Ústavy ČR zakládá legislativní pravomoc pro ministerstva a jiné správní orgány a které orgány (obecně vymezené) v České republice to jsou? Použijte i příslušná ustanovení zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných orgánů státní správy.

„(1) Ministerstva a jiné správní úřady lze zřídit a jejich působnost stanovit pouze zákonem.

(2) Právní poměry státních zaměstnanců v ministerstvech a jiných správních úřadech upravuje zákon.

(3) Ministerstva, jiné správní úřady a orgány územní samosprávy mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.“

Zákon č. 2/1969 Sb. dále stanoví:

„§ 1

V České republice působí tyto ústřední orgány státní správy, v jejichž čele je člen vlády:

1. Ministerstvo financí,
2. Ministerstvo zahraničních věcí,
3. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy,
4. Ministerstvo kultury,
5. Ministerstvo práce a sociálních věcí,
6. Ministerstvo zdravotnictví,
7. Ministerstvo spravedlnosti,
8. Ministerstvo vnitra,
9. Ministerstvo průmyslu a obchodu,
10. Ministerstvo pro místní rozvoj,
11. Ministerstvo zemědělství,
12. Ministerstvo obrany,
13. Ministerstvo dopravy,
14. Ministerstvo životního prostředí,

§ 2

(1) V České republice působí tyto další ústřední orgány státní správy:

1. Český statistický úřad,
2. Český úřad zeměměřický a katastrální,
3. Český báňský úřad,
4. Úřad průmyslového vlastnictví,
5. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže,
6. Správa státních hmotných rezerv,
7. Státní úřad pro jadernou bezpečnost,
8. Národní bezpečnostní úřad,
9. Energetický regulační úřad,
10. Úřad vlády České republiky,
11. Český telekomunikační úřad.“

II.1.12

Určete základní rozdíl mezi legislativní pravomocí vlády a ministerstev. O jakou legislativní pravomoc se v jednotlivých případech jedná?

Článek 78 Ústavy ČR stanoví:

„K provedení zákona a v jeho mezích je vláda oprávněna vydávat nařízení. Nařízení podepisuje předseda vlády a příslušný člen vlády.“

Článek 79 odst. 3 Ústavy ČR stanoví:

„Ministerstva, jiné správní úřady a orgány územní samosprávy mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.“

II.1.13

Upravuje následující ustanovení Ústavy ČR legislativní pravomoc státního zastupitelství?

Článek 80 odst. 1 Ústavy ČR stanoví:

„Státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon.“

II.1.14

Zamyslete se nad postavením Ústavního soudu v rámci legislativního procesu.

Článek 87 Ústavy ČR stanoví:

„(1) Ústavní soud rozhoduje

- a) o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem,
- b) o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem,
- c) o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu,
- d) o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod,
- e) o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora,
- f) v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25,
- g) o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky podle čl. 65 odst. 2,
- h) o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66,
- i) o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak,
- j) o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony,
- k) spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřísluší-li podle zákona jinému orgánu,

- l) o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky, že referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii nevyhlásí,
 - m) o tom, zda postup při provádění referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii je v souladu s ústavním zákonem o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a se zákonem vydaným k jeho provedení.
- (2) Ústavní soud dále rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a čl. 49 s ústavním pořádkem, a to před její ratifikací. Do rozhodnutí Ústavního soudu nemůže být smlouva ratifikována.
- (3) Zákon může stanovit, že namísto Ústavního soudu rozhoduje Nejvyšší správní soud
- a) o zrušení právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu se zákonem,
 - b) spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřísluší-li podle zákona jinému orgánu.“

II.1.15

Rozeberte důsledky zrušeného právního předpisu pro rozpor s ústavním pořádkem České republiky, vyplývající z následujícího ustanovení Ústavy ČR.

Ústava ČR v článku 89 stanoví:

„(1) Rozhodnutí Ústavního soudu je vykonatelné, jakmile bylo vyhlášeno způsobem stanoveným zákonem, pokud Ústavní soud o jeho vykonatelnosti nerozhodl jinak.

(2) Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.

(3) Rozhodnutí Ústavního soudu, kterým byl podle čl. 87 odst. 2 vysloven nesoulad mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem, brání ratifikaci smlouvy do doby, než bude nesoulad odstraněn.“

II.2.1

Je uvedené ustanovení zákona o Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních smluv legislativním zmocněním pro ministerstvo vnitra?

§ 10 odst. 1 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, stanoví:

„Sbírku zákonů a Sbírku mezinárodních smluv vydává, zajišťuje její tisk a distribuci Ministerstvo vnitra.“

II.2.2

Přiřad'te k jednotlivým právním předpisům, podle zákona o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv orgán s legislativní pravomocí a uveďte ustanovení, které jeho pravomoc zakládá. (Ustanovení právní normy je upraveno pro zadání tohoto příkladu.)

§ 1 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, stanoví:

„(1) Ve Sbírce zákonů se vyhlášují uveřejněním jejich plného znění

- a) ústavní zákony,
- b) zákony,
- c) zákonná opatření,
- d) nařízení,
- e) právní předpisy vydávané ministerstvy a ostatními ústředními správními úřady; právní předpisy jiných správních úřadů a právnických osob, pokud na základě zvláštního zákona vydávají právní předpisy s celostátní působností

(2) Právní předpisy uvedené v odstavci 1 písm. e) se označují názvem „vyhláška“.

II.2.3

Porovnejte okamžik nabytí platnosti a účinnosti právního předpisu, podle ustanovení zákona o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv.

§ 3 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, stanoví:

- „(1) Právní předpisy nabývají platnosti dnem jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů.
- (2) Dnem vyhlášení právního předpisu je den rozeslání příslušné částky Sbírky zákonů, uvedený v jejím záhlaví.
- (3) Pokud není stanovena účinnost pozdější, nabývají právní předpisy účinnosti patnáctým dnem po vyhlášení. Vyžaduje-li to naléhavý obecný zájem, lze výjimečně stanovit dřívější počátek účinnosti, nejdříve však dnem vyhlášení.
- (4) Právní předpisy uvedené v § 1 odst. 1 písm. d) a e) mohou být vyhlášeny nejdříve dnem, v němž je vyhlášen zákon, k jehož provedení jsou vydány; účinnosti mohou nabýt nejdříve dnem, k němuž nabývá účinnosti zákon, k jehož provedení jsou vydány.“

II.2.4

Porovnejte obecná pravidla pro vydávání Sbírky zákonů a Sbírky mezinárodních smluv s konkrétním výtiskem Sbírky zákonů.

§ 8 zákona č. 309/1999 Sb. stanoví:

- „(1) Každá z částek Sbírky zákonů a Sbírky mezinárodních smluv obsahuje v záhlaví, vedle názvu příslušného publikačního prostředku, zejména velký státní znak, kalendářní rok, ve kterém je vydána, a datum, v němž je rozeslána.
- (2) Sbírka zákonů se vydává v postupně číslovaných částkách označených pořadovými čísly, jejichž řada se uzavírá koncem každého kalendářního roku. Číslování stran Sbírky zákonů se provádí od počátku kalendářního roku v souvislé řadě, která se uzavírá koncem každého kalendářního roku. Obdobně se postupuje i při vydávání Sbírky mezinárodních smluv.
- (3) Právní předpisy a další právní akty se ve Sbírce zákonů označují od počátku kalendářního roku pořadovými čísly v souvislé řadě, která se uzavírá koncem každého kalendářního roku. Obdobně se ve Sbírce mezinárodních smluv označují pořadovými čísly sdělení Ministerstva zahraničních věcí (§ 5 odst. 1).
- (4) Rozsáhlé přílohy právních předpisů je možno vyhlásit v samostatných přílohách částek Sbírky zákonů, vydaných současně s příslušnou částkou, v níž je vyhlášen text právního předpisu, o jehož přílohu se jedná. Strany těchto příloh se číslovají v souvislé řadě navazující na číslování stran částky, jíž jsou přílohou. Obdobně to

platí pro vyhlášení rozsáhlých příloh mezinárodních smluv a rozhodnutí mezinárodních orgánů a organizací ve Sbírce mezinárodních smluv.“

II.2.5

Porovnejte publikaci právních předpisů ve Sbírce zákonů a publikaci obecně závazných vyhlášek obcí, na základě ustanovení zákona o obcích.

§ 12 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, stanoví:

„(1) Obecně závazné vyhlášky a nařízení obce (dále jen ‚právní předpis obce‘) musí být vyhlášeny, což je podmínkou platnosti právního předpisu obce. Vyhlášení se provede tak, že se právní předpis obce vyvěsí na úřední desce [3b] obecního úřadu po dobu 15 dnů. Dnem vyhlášení právního předpisu obce je první den jeho vyvěšení na úřední desce. Kromě toho může obec uveřejnit právní předpis obce způsobem v místě obvyklým.

(2) Pokud není stanovena účinnost pozdější, nabývají právní předpisy obce účinnosti patnáctým dnem po dni vyhlášení. Vyžaduje-li to naléhavý obecný zájem, lze výjimečně stanovit dřívější počátek účinnosti, nejdříve však dnem vyhlášení.

(3) Nařízení obce vykonávající rozšířenou působnost se zveřejní též na úřední desce obecních úřadů působících ve správním obvodu obce s rozšířenou působností.

(4) Obec vede evidenci právních předpisů, které vydala. Evidence právních předpisů obsahuje číslo a název právního předpisu, datum jeho schválení, datum nabytí jeho platnosti, datum nabytí jeho účinnosti, popřípadě i datum pozbytí jeho platnosti. Právní předpisy obce se označují pořadovými čísly. Číselná řada se uzavírá vždy koncem každého kalendářního roku.

(5) Právní předpisy obce a jejich evidence musí být každému přístupny u obecního úřadu v obci, která je vydala. Nařízení vydané obcí vykonávající rozšířenou působnost musí být každému přístupné též u obecních úřadů působících v jejím správním obvodu.

(6) Obec zašle obecně závaznou vyhlášku obce neprodleně po dni jejího vyhlášení Ministerstvu vnitra. Obec zašle nařízení obce neprodleně po dni jeho vyhlášení krajskému úřadu.“

II.2.6

Určete, která působnost Poslanecké sněmovny PČR se podle ustanovení zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny přímo vztahuje k legislativní pravomoci tohoto orgánu.

§ 50 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, stanoví:

„(1) Do působnosti Sněmovny patří zejména

- a) projednávat návrhy zákonů a vyslovovat s nimi souhlas,
- b) schvalovat společně se Senátem volební zákon, zákon o zásadách jednání a styku obou komor Parlamentu mezi sebou, jakož i navenek a zákon o jednacím řádu Senátu,
- c) usnášet se o zákonu o státním rozpočtu,
- d) usnášet se o návrhu státního závěrečného účtu,
- e) schvalovat zákonná opatření Senátu,

- f) projednávat mezinárodní smlouvy vyžadující souhlas Parlamentu a vyslovovat s nimi souhlas,
- g) usnášet se společně se Senátem na vyhlášení válečného stavu,
- h) vyslovovat společně se Senátem souhlas s pobytem cizích vojsk na území České republiky,
- i) vyslovovat společně se Senátem souhlas s vysláním ozbrojených sil mimo území České republiky,
- j) volit na společné schůzi Sněmovny a Senátu prezidenta republiky,
- k) usnášet se společně se Senátem, že prezident republiky nemůže ze závažných důvodů vykonávat svůj úřad,
- l) kontrolovat činnost vlády, jednat o důvěře vládě a usnášet se na vyslovení nedůvěry vládě,
- m) projednávat odpovědi vlády a jejích členů na písemné interpelace poslanců zařazené na pořad schůze Sněmovny,
- n) navrhopvat prezidentu republiky jmenování a odvolání prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu,
- o) volit a odvolávat členy Nejvyššího kontrolního úřadu,
- p) volit a odvolávat předsedu a místopředsedy Sněmovny a stanovit počet místopředsedů,
- q) zřizovat výbory a stanovit počet jejich členů,
- r) zřizovat komise a stanovit počet jejich členů,
- s) zřizovat vyšetřovací komise a stanovit počet jejich členů,
- t) potvrzovat předsedy výborů v jejich funkci po zvolení výborem,
- u) v případě nezvolení předsedy výboru výborem volit předsedu výboru a navrhopvat výboru volbu nového předsedy,
- v) vyslovovat souhlas s trestním stíháním poslance,
- x) rozhodovat o odvolání poslance proti rozhodnutí v disciplinárním řízení (§ 16) a o odvolání poslance proti rozhodnutí předsedy Sněmovny o uložení pořádkového opatření (§ 19 odst. 2),
- y) navrhopvat rozpočet Sněmovny a rozpočet Senátu,
- z) schvalovat pravidla hospodaření poslaneckých klubů s příspěvkem podle § 78 odst. 2 a 4,
- za) usnášet se o vyjádřeních k návrhům aktů a dokumentů Evropské unie.
- zb) schvalovat na návrh vlády úplatné nabývání aktiv Českou konsolidační agenturou v případě, že úplata za převody těchto aktiv přesáhne v jednom kalendářním roce 1 mld. Kč.

(2) Sněmovna vykonává i další působnost, stanoví-li tak zákon.“

II.2.7

Porovnejte jednotlivé druhy hlasování Poslanecké sněmovny z hlediska kvalifikovaného počtu poslanců podle ustanovení zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny.

§ 70 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, stanoví:

„(1) Sněmovna je způsobilá se usnášet za přítomnosti alespoň jedné třetiny všech poslanců.

- (2) K platnému usnesení Sněmovny je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných poslanců, nestanoví-li Ústava jinak.
- (3) K přijetí ústavního zákona a souhlasu k ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v čl. 10a odst. 1 Ústavy je třeba souhlasu třípětinové většiny všech poslanců.
- (4) K přijetí usnesení o vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu a k přijetí usnesení o souhlasu s vysláním ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky nebo s pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky, jakož i k přijetí usnesení o účasti České republiky v obranných systémech mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem⁹⁾, je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců. Souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců je dále třeba při hlasování Sněmovny o návrhu zákona zamítnutého Senátem, při hlasování Sněmovny o zákonu vráceném prezidentem republiky a při hlasování Sněmovny o vyslovení nedůvěry vládě.

⁹⁾ Čl. 39 odst. 3 Ústavy.“

II.2.8

Co znamená odkaz na konkrétní ustanovení Ústavy ČR, uvedené pod čarou u předcházejícího příkladu?

II.2.9

Je uvedené ustanovení založením legislativní pravomoci? Jaký je vztah návrhu zákona a důvodové zprávy?

§ 86 odst. 1 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, stanoví:

„(1) Návrh zákona může podat poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku (dále jen ‚navrhovatel‘). Za Senát, vládu a zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku mohou jednat jen jejich členové, kteří byli takovým jednáním zvláště pověřeni. Jde-li o návrh skupiny poslanců, odůvodní ho poslanec, který je jejím členem a kterého tím tato skupina pověří.

(2) Návrh zákona se předkládá písemně a musí obsahovat přesné znění toho, na čem se má Sněmovna usnést. Současně s návrhem zákona se předkládá i stejnopis návrhu zákona na technickém nosiči dat.

(3) Součástí návrhu zákona je důvodová zpráva, která odůvodňuje principy nové právní úpravy. Zhodnotí se v ní platný právní stav a vysvětlí nezbytnost nové úpravy v jejím celku (obecná část) i jednotlivá ustanovení (zvláštní část). Důvodová zpráva obsahuje též předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované úpravy, zejména nároky na státní rozpočet, rozpočty krajů a obcí a zhodnocení souladu návrhu zákona s mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy a s ústavním pořádkem České republiky.

(4) Má-li být k zákonu vydán prováděcí předpis, může si organizační výbor vyžádat od navrhovatele jeho návrh. Návrh takového předpisu předloží navrhovatel vždy, má-li nabýt účinnosti současně se zákonem.

(5) Jde-li o návrh novely zákona, návrh se předkládá se zněním platného zákona nebo jeho části, jíž se novelizace týká, s vyznačením navrhovaných změn a doplnění.

(6) Navrhovatel může vzít svůj návrh zákona zpět až do ukončení druhého čtení zákona. Poté může vzít takový návrh zpět jen se souhlasem Sněmovny.“

II.2.10

Hleďte a rozlišujte rozdíly v jednotlivých částech procesu čtení návrhu zákona, podle ustanovení zákona č. 90/1995 Sb.

§ 90 odst. 1 a 2 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, stanoví:

„Návrh zákona uvede navrhovatel; po něm vystoupí zpravodaj, kterého určí organizační výbor nebo předseda Sněmovny (§ 88). Po vystoupení navrhovatele a zpravodaje se koná obecná rozprava.

Navrhovatel může, současně s návrhem zákona, navrhnout Sněmovně, aby s návrhem zákona vyslovila souhlas již v prvním čtení. Odůvodnění takového návrhu musí být uvedeno v důvodové zprávě. V případě, že důvodem je provedení závazků vyplývajících ze smluv, kterými je Česká republika vázána, předloží předkladatel k návrhu český překlad úplného znění těch právních norem, které mají být provedeny.“

§ 92 odst. 1 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, stanoví:

„Výbor, popřípadě výbory, jimž byl návrh zákona přikázán, předloží po jeho projednání předsedovi Sněmovny usnesení, v němž zejména doporučí Sněmovně, zda má návrh zákona schválit či nikoliv. Doporučí-li v usnesení změny nebo doplňky návrhu zákona, přesně je formuluje. Nejméně pětina menšina všech členů výboru může předložit předsedovi Sněmovny oponentní zprávu, která má obdobné náležitosti jako usnesení výboru.“

§ 95 odst. 2 a 3 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, stanoví:

„Ve třetím čtení se koná rozprava, ve které lze navrhnout pouze opravu legislativně technických chyb, gramatických chyb, chyb písemných nebo tiskových, úpravy, které logicky vyplývají z přednesených pozměňovacích návrhů, popřípadě podat návrh na opakování druhého čtení.

Na závěr třetího čtení Sněmovna nejdříve hlasuje o návrzích na zamítnutí návrhu zákona vznesených ve druhém čtení, poté o pozměňovacích, popřípadě jiných návrzích k návrhu zákona. Poté se sněmovna usnese, zda s návrhem zákona vyslovuje souhlas.“

II.3.1

Porovnejte jednotlivé formy zrušení nezákonných obecně závazných vyhlášek obcí podle ustanovení zákona o obcích.

§ 124 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, stanoví:

„(1) Je-li usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření orgánu obce v samostatné působnosti v rozporu se zákonem nebo jiným právním předpisem a nejde-li o obecně závaznou vyhlášku obce, vyzve Ministerstvo vnitra obec ke zjednání nápravy. Nejednala-li příslušný orgán obce nápravu do 60 dnů od doručení výzvy, pozastaví

Ministerstvo vnitra výkon takového usnesení, rozhodnutí nebo jiného opatření orgánu obce v samostatné působnosti. Výkon usnesení, rozhodnutí nebo jiného opatření orgánu obce v samostatné působnosti je pozastaven dnem doručení rozhodnutí Ministerstva vnitra obci. Ministerstvo vnitra v rozhodnutí současně stanoví obci přiměřenou lhůtu ke zjednání nápravy. Zjedná-li příslušný orgán obce nápravu ve stanovené lhůtě, Ministerstvo vnitra své rozhodnutí o pozastavení výkonu usnesení, rozhodnutí nebo jiného opatření orgánu obce v samostatné působnosti zruší neprodleně poté, co obdrží sdělení obce o zjednání nápravy, jehož přílohou je i usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření orgánu obce v samostatné působnosti, kterým byla zjednána náprava.

(2) V případě zřejmého a závažného rozporu usnesení, rozhodnutí nebo jiného opatření orgánu obce v samostatné působnosti se zákonem může Ministerstvo vnitra pozastavit výkon takového usnesení, rozhodnutí nebo jiného opatření orgánu obce v samostatné působnosti bez předchozí výzvy ke zjednání nápravy. Výkon takového usnesení, rozhodnutí nebo jiného opatření orgánu obce v samostatné působnosti je pozastaven dnem doručení rozhodnutí Ministerstva vnitra obci. Ministerstvo vnitra v rozhodnutí současně stanoví obci přiměřenou lhůtu ke zjednání nápravy. Zjedná-li příslušný orgán obce nápravu ve stanovené lhůtě, Ministerstvo vnitra své rozhodnutí o pozastavení výkonu usnesení, rozhodnutí nebo jiného opatření orgánu obce v samostatné působnosti zruší neprodleně poté, co obdrží sdělení obce o zjednání nápravy, jehož přílohou je i usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření orgánu obce v samostatné působnosti, kterým byla zjednána náprava.

(3) Nezděná-li příslušný orgán obce ve stanovené lhůtě nápravu a není-li proti rozhodnutí Ministerstva vnitra podle odstavce 1 a 2 podán rozklad, podá Ministerstvo vnitra do 30 dnů od uplynutí lhůty pro podání rozkladu příslušnému soudu návrh na zrušení usnesení, rozhodnutí nebo jiného opatření orgánu obce v samostatné působnosti. Je-li proti rozhodnutí Ministerstva vnitra podle odstavce 1 a 2 podán rozklad, podá Ministerstvo vnitra takový návrh příslušnému soudu do 30 dnů ode dne právní moci rozhodnutí o rozkladu, kterým byl rozklad zamítnut. Jestliže soud tento návrh odmítne, zamítne nebo řízení zastaví, rozhodnutí Ministerstva vnitra o pozastavení výkonu usnesení, rozhodnutí nebo jiného opatření orgánu obce v samostatné působnosti pozbývá platnosti dnem, kdy rozhodnutí soudu nabude právní moci.

(4) Zjedná-li příslušný orgán obce před rozhodnutím soudu o návrhu podle odstavce 3 nápravu, sdělí obec neprodleně tuto skutečnost soudu a Ministerstvu vnitra. Ministerstvo vnitra své rozhodnutí o pozastavení výkonu usnesení, rozhodnutí nebo jiného opatření orgánu obce v samostatné působnosti zruší do 15 dnů od doručení sdělení obce o zjednání nápravy, jehož přílohou je i usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření orgánu obce v samostatné působnosti, kterým byla zjednána náprava.

(5) Ministerstvo vnitra o pozastavení výkonu usnesení, rozhodnutí nebo jiného opatření orgánu obce v samostatné působnosti nerozhodne, jestliže již bylo vykonáno; v takovém případě podá pouze návrh soudu na jeho zrušení.

(6) Ustanovení odstavců 1 až 5 se nepoužijí v případě porušení právních předpisů občanského, obchodního nebo pracovního práva a v případě, kdy jsou dozor nebo kontrola výkonu samostatné působnosti obcí upraveny zvláštním právním předpisem.“

II.3.2

Rozhodněte o charakteru a významu nálezů Ústavního soudu zveřejňovaných ve Sbírce zákonů, podle ustanovení zákona o Ústavním soudu. Srovnej toto ustanovení s příslušným ustanovením Ústavy ČR.

§ 57 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, stanoví:

„(1) Ve Sbírce zákonů České republiky (dále jen ‚Sbírka zákonů‘) se vyhláší nálezy, kterými Ústavní soud rozhodl

- a) o návrhu na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu anebo jejich jednotlivých ustanovení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) a b) Ústavy,
- b) o ústavní žalobě proti prezidentu republiky uvedené v čl. 65 odst. 2 Ústavy podle čl. 87 odst. 1 písm. g) Ústavy,
- c) o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu uvedeného v čl. 66 Ústavy podle čl. 87 odst. 1 písm. h) Ústavy,
- d) o návrhu na posouzení souladu mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem podle čl. 87 odst. 2 Ústavy,
- e) o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky, že referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii nevyhlásí,
- f) o tom, zda postup při provádění referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii je v souladu s ústavním zákonem o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a se zákonem vydaným k jeho provedení.

(2) Ve Sbírce zákonů se vyhláší výrok nálezu a taková část odůvodnění, ze které je zřejmé, jaký je právní názor Ústavního soudu a jaké důvody k němu vedly. Ústavní soud může rozhodnout, že ve Sbírce zákonů nebude vyhlášeno odůvodnění jeho nálezu ve věci zrušení právního předpisu nebo jeho jednotlivých ustanovení, pokud tento předpis nebyl ve Sbírce zákonů nebo v předcházejících obdobných sbírkách vyhlášen.

(3) Má-li právní názor Ústavního soudu vyslovený v nálezu, který se nevyhláší ve Sbírce zákonů, všeobecný význam, může Ústavní soud rozhodnout, že tento právní názor bude uveřejněn ve Sbírce zákonů.

(4) Nálezy Ústavního soudu, vyhlášené ve Sbírce zákonů, předává redakci Sbírky zákonů neprodleně po jejich písemném vyhotovení předseda Ústavního soudu.“

II.3.3

Co má na mysli zákonodárce pojmem „vykonatelnost“ podle ustanovení § 58 zákona č. 182/1993 Sb.?

§ 58 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, stanoví:

„(1) Nálezy podle § 57 odst. 1 písm. a) jsou vykonatelné dnem jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů, pokud nerozhodne Ústavní soud jinak.

(2) Nálezy podle § 57 odst. 1 písm. b), c), e) a f) a nálezy, kterými Ústavní soud rozhodl o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci volby poslance nebo senátora podle čl. 87 odst. 1 písm. e) Ústavy a v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 87 odst. 1 písm. f) Ústavy, jsou vykonatelné vyhlášením.

(3) Ostatní nálezy jsou vykonatelné doručením jejich písemného vyhotovení účastníkům.“

II.3.4

Srovnejte postavení Sbírky zákonů a Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, podle ustanovení zákona o Ústavním soudu.

§ 59 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, stanoví:

„(1) Všechny nálezy přijaté Ústavním soudem v kalendářním roce se uveřejňují ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále jen ‚Sbírka rozhodnutí‘), vydávané Ústavním soudem pro veřejnou potřebu každoročně po skončení kalendářního roku. Sbírka rozhodnutí může být vydávána po částech během roku.

(2) Nálezy se ve Sbírce rozhodnutí uspořádají v pořadí podle dne jejich přijetí Ústavním soudem a takto se také v rámci každého kalendářního roku průběžně číslují.

(3) Z každého nálezu se ve Sbírce rozhodnutí uveřejňují jeho výrok a taková část odůvodnění, ze které je zřejmé, jaký je právní názor Ústavního soudu a jaké důvody k němu vedly. Údaje o totožnosti účastníků a vedlejších účastníků, jejich zástupců, svědků a znalců se neuveřejňují.

(4) Ve Sbírce rozhodnutí mohou být uveřejněna i usnesení, jestliže se na tom plenum usnese. Ustanovení odstavců 1 až 3 platí obdobně.

(5) Vydávání Sbírky rozhodnutí řídí předseda Ústavního soudu, který tím může pověřit některého místopředsedu.

(6) Dokud nebyly nálezy nebo usnesení určená k uveřejnění zveřejněny ve Sbírce rozhodnutí, může do jejich vyhotovení určeného pro Sbírku rozhodnutí u Ústavního soudu každý nahlédnout.“

II.3.5

Sledujte postup jednotlivých orgánů předcházející rozhodnutí Ústavního soudu. Sledujte aplikaci konkrétních norem Ústavním soudem – které z nich se vztahují k legislativní pravomoci a působnosti? Uveďte jednotlivé formy zrušení nezákonných (neústavních) právních aktů, na něž je odkazováno v souvislosti s uvedeným rozhodnutím Ústavního soudu.

Rozhodnutí Ústavního soudu – Pl. ÚS 28/94:

„Ústavní soud České republiky rozhodl v plénu o návrhu přednostky Okresního úřadu v Českých Budějovicích na zrušení obecně závazné vyhlášky obce Vrábče o poplatku za odvoz a skládkování domovního odpadu, přijaté dne 22. 4. 1994, která nabyla účinnosti dne 9. 5. 1994,

takto:

Obecně závazná vyhláška obce Vrábče o poplatku za odvoz a skládkování tuhého domovního odpadu, přijatá Obecním zastupitelstvem ve Vrábči dne 22. 4. 1994, se zrušuje dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů.

Odůvodnění

Dne 18. 11. 1994 obdržel Ústavní soud České republiky návrh přednostky Okresního úřadu České Budějovice na zrušení obecně závazné vyhlášky obce Vrábče o poplatku za odvoz a skládkování tuhého domovního odpadu. Vyhláška byla přijata Obecním zastupitelstvem ve Vrábči dne 22. 4. 1994 a nabyla účinnosti dnem 9. 5. 1994. V obci byla vyvěšena od 23. 4. 1994 do 9. 5. 1994.

Okresní úřad České Budějovice podle ustanovení § 62 odst. 1 zákona č. 367/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dne 11. 10. 1994 pozastavil výkon výše uvedené vyhlášky, a to z důvodu jejího rozporu s ustanovením § 2 odst. 7 zákona č. 238/1991 Sb. o odpadech. Dne 14. 11. 1994 sdělil písemně starosta obce Vrábče Okresnímu úřadu v Českých Budějovicích, že citovaná obecně závazná vyhláška nebyla obecním zastupitelstvem zrušena. S ohledem na tuto skutečnost podala přednostka Okresního úřadu v Českých Budějovicích návrh, aby Ústavní soud ČR zrušil obecně závaznou vyhlášku obce Vrábče o poplatku za odvoz a skládkování tuhého domovního odpadu.

Ústavní soud České republiky zaslal návrh přednostky Okresního úřadu v Českých Budějovicích obci Vrábče, jako účastníku řízení, k vyjádření a požádal ji i Okresní úřad v Českých Budějovicích, ve smyslu § 44 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o písemný souhlas k tomu, aby Ústavní soud mohl o návrhu rozhodnout na neveřejném zasedání pléna. Oba účastníci řízení vyslovili svůj písemný souhlas s projednáním návrhu na neveřejném zasedání Ústavního soudu, a to obec Vrábče doporučeným dopisem ze dne 16. 12. 1994 a přednostka Okresního úřadu v Českých Budějovicích dopisem doručeným dne 15. 12. 1994.

Obec Vrábče ve svém vyjádření ze dne 13. 12. 1994 sdělila, že napadenou obecně závaznou vyhlášku vydala z těch důvodů, aby všichni občané, kteří v obci bydlí nebo sem dojíždí na rekreaci, zaplatili za jimi vyprodukovaný odpad přiměřený poplatky, a tím se zamezilo vytváření černých skládek. Ústavní soud ČR již ve svém nálezu, uveřejněném v částce 38 pod číslem 120/1994 Sb., který nabyl účinnosti dnem 10. 6. 1994, řešil problematiku vydané obecně závazné vyhlášky obce Raškovice o likvidaci tuhého komunálního odpadu a místním poplatku za jeho odvoz. Citovaným nálezem byla tato obecně závazná vyhláška zrušena, neboť její jednotlivé články byly shledány v rozporu s Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod a § 16 odst. 2 zákona č. 367/1990 Sb. o obcích a s ustanovením § 1 zákona č. 565/1990 Sb. o místních poplatcích.

Předložený návrh posoudil Ústavní soud ČR podle ustanovení čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy ČR. V čl. 79 odst. 3 Ústavy ČR se uvádí, že orgány územní samosprávy mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny. V čl. 104 odst. 3 Ústavy ČR je upraveno právo zastupitelstva v mezích své působnosti vydávat obecně závazné vyhlášky. Do samostatné působnosti obce patří mimo jiné i povinnost zajišťovat čistotu obce, odvoz domovních odpadů a jejich nezávadnou likvidaci (§ 14 odst. 1, písm. r) zákona č. 367/1990 Sb.) a rovněž stanovení druhů místních poplatků a jejich sazeb podle zvláštního zákona, t.j. zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších změn (§ 14 odst., 1 písm. h) zákona č. 367/1990 Sb.). V souladu se samostatnou působností může obec tuto problematiku upravit pomocí obecně závazné vyhlášky. Ve smyslu ustanovení § 16 odst. 2 zákona č. 367/1990 Sb. o obcích, (ve znění pozdějších předpisů) musí být obecně závazná vyhláška v souladu se zákony a obecně závaznými právními předpisy vydanými ústředními orgány státní správy k jejich provedení.

Napadená obecně závazná vyhláška obce Vrábče, ve svém čl. I-III, stanoví poplatky za odvoz a skládkování odpadu, určuje jejich sazbu v závislosti na vlastnictví nemovitosti a počtu obytných jednotek v ní. V čl. IV obecně závazné vyhlášky je

upravena splatnost poplatku, režim jeho vybírání a výše sankce za jeho nezaplacení. Stanovení místních poplatků, určení jejich výše, sazby, způsob jejich vybírání upravuje zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění změn. V § 1 tohoto zákona, který taxativně vypočítává místní poplatky, které obec může upravit svou obecně závaznou vyhláškou, poplatek za odvoz tuhého komunálního odpadu uveden není. Oprávnění obce stanovit poplatky za odvoz tuhého domovního odpadu nevyplývá ani ze zákona č. 238/1991 Sb. o odpadech. Je tedy zcela nepochybné, že obec Vrábče upravila svoji obecně závaznou vyhláškou okruh otázek, které není oprávněna vyhláškou řešit. To znamená, že napadená obecně závazná vyhláška obce Vrábče o poplatku za odvoz a skládkování tuhého domovního odpadu je v přímém rozporu se zákonem č. 565/1990 Sb. o místních poplatcích.

Ústavní soud České republiky rozhodl tak, že obecně závazná vyhláška obce Vrábče o poplatku za odvoz a skládkování tuhého domovního odpadu se zrušuje dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu České republiky se nelze odvolat.

V Brně dne 17. 1. 1995“

II.4.1

Interpretujte uvedené ustanovení čl. 2 legislativních pravidel vlády schválených usnesením vlády č. 188 ze dne 19. března 1998.

Článek 2 legislativních pravidel vlády schválených usnesením vlády č. 188 ze dne 19. března 1998 stanoví:

„(1) Přípravě každého právního předpisu musí předcházet podrobná analýza právního a skutkového stavu. Její součástí je i zhodnocení nezbytnosti změny právního stavu, a nejsou-li určité vztahy právním předpisem dosud upraveny, zhodnocení nezbytnosti rozšíření právní regulace i na tyto vztahy.

(2) Při přípravě právního předpisu je třeba dbát, aby právní předpis byl

- a) v souladu s právními předpisy vyšší právní síly a s nálezy Ústavního soudu a stal se organickou součástí celého právního řádu,
- b) v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, včetně Evropské dohody zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé (dále jen „Evropská dohoda“), a se závazky vzniklými na základě této dohody,
- c) koncipován přehledně a formulován jednoznačně, srozumitelně, jazykově a stylisticky bezvadně.

(3) Za řádnou přípravu právního předpisu, včetně plnění závazků vyplývajících z Evropské dohody, odpovídá orgán, který jej vypracoval.“

II.4.2

Uved'te rozdíly mezi jednotlivými částmi návrhu zákona a na zvoleném problému (konkrétním regulovaném vztahu) demonstřujte jednotlivé části návrhu podle ustanovení legislativních pravidel vlády.

Článek 9 legislativních pravidel vlády schválených usnesením vlády č. 188 ze dne 19. března 1998 stanoví:

„(1) Součástí návrhu zákona je důvodová zpráva, která má obecnou část a zvláštní část.

- (2) Obecná část důvodové zprávy obsahuje
- zhodnocení platného právního stavu,
 - odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy,
 - vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku,
 - zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky,
 - zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, její slučitelnosti s právními akty Evropských společenství a odůvodnění případných odchylek; zhodnocení se provede způsobem podle čl. 4 odst. 2 a 3,
 - předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy, zejména nároky na státní rozpočet.
- (3) Zvláštní část důvodové zprávy se člení podle jednotlivých paragrafů navrhovaného zákona, nebo v případě novely zákona podle jednotlivých článků a jednotlivých bodů novely. Výjimečně lze členit zvláštní část důvodové zprávy podle skupin paragrafů nebo podle skupin bodů novely. Zvláštní část důvodové zprávy obsahuje odůvodnění jednotlivých navrhovaných ustanovení zákona, vysvětlení jejich účelu, principů, nezbytnosti, případně obsahuje i srovnání s platným právním stavem. Do odůvodnění jednotlivých navrhovaných ustanovení se nepřejímá text těchto ustanovení, ani text a argumentace, obsažené v obecné části důvodové zprávy.“

II.4.3

Vypracujte návrh právní normy upravující:

- zákaz kouření studentům vysokých škol pod sankcí = 1000 Kč,
- zákaz prodeje cigaret studentům vysokých škol pod sankcí = 1000 Kč,
- zákaz výroby cigaret studentům vysokých škol pod sankcí = 1000 Kč.

II.4.4

Sledujte princip členění právního předpisu podle ustanovení legislativních pravidel vlády a porovnejte s konkrétním právním předpisem.

Článek 25 a 26 legislativních pravidel vlády schválených usnesením vlády č. 188 ze dne 19. března 1998 stanoví:

„Článek 25

(1) Rozsáhlejší právní předpis, s výjimkou novely, lze členit na části. Části lze členit na hlavy, hlavy na díly a díly na oddíly.

(2) Části, hlavy, díly a oddíly podle odstavce 1 se označují takto:

- je-li právní předpis členěn na části
,ČÁST PRVNÍ‘, ,ČÁST DRUHÁ‘, ,ČÁST TŘETÍ‘ atd.,
- je-li část členěna na hlavy
,Hlava I‘, ,Hlava II‘, ,Hlava III‘ atd.,
- je-li hlava členěna na díly
,Díl 1‘, ,Díl 2‘, ,Díl 3‘ atd.,
- je-li díl členěn na oddíly
,Oddíl 1‘, ,Oddíl 2‘, ,Oddíl 3‘ atd.

(3) Člení-li se právní předpis podle odstavce 1, označují se části v souvislém pořadí, stejně jako hlavy v rámci částí, díly v rámci hlav a oddíly v rámci dílů.

Článek 26

Členění právního předpisu, s výjimkou ústavního zákona a novely, na paragrafy, odstavce, pododstavce, body a jejich označování

(1) Každý právní předpis, s výjimkou ústavního zákona a novely, se člení na paragrafy. Paragraf lze členit na odstavce, odstavce na pododstavce a pododstavce na body. Text paragrafu, který není členěn na odstavce, lze členit na pododstavce a pododstavce na body.

(2) Paragraf se označuje paragrafovou značkou (§) a arabskou číslicí bez tečky, umístěnými nad textem paragrafu uprostřed; číslice se u paragrafových značek uvádějí v souvislém pořadí. Nově vkládaný paragraf se označuje číslicí shodnou s číslicí paragrafu, za který se nový paragraf vkládá s tím, že k číslici vkládaného paragrafu se připojí malé písmeno ‚a‘. Obdobně se postupuje, je-li za stávající paragraf vkládáno najednou nebo postupně více nových paragrafů (např. jsou-li za stávající § 2 vkládány nové paragrafy, označují se takto: ‚§ 2a‘, ‚§ 2b‘, ‚§ 2c‘ atd.).

(3) Odstavce se na začátku označují arabskou číslicí bez tečky v kulatých závorkách; odstavce se číslicí v souvislém pořadí.

(4) Pododstavce se na začátku označují malými písmeny a kulatou závorkou (poloviční závorkou); písmena se uvádějí v abecedním pořadí s tím, že písmena ch, q a písmena s háčkem, kroužkem nebo čárkou se pro označení pododstavců nepoužívají. Jsou-li všechna písmena vyčerpána, použijí se zdvojená písmena v abecedním pořadí, například ‚aa‘, ‚bb‘, ‚cc‘ atd.

(5) Body se na začátku označují arabskými číslicemi s tečkou; číslice označující body se uvádějí v souvislém pořadí.

(6) Pododstavce nebo body se oddělují čárkou; pokud však text pododstavce nebo bodu je samostatnou větou v jazykovém (nikoliv legislativním) smyslu, oddělují se středníkem. V textu následujícím za označením pododstavce nebo bodu se uvádí malé počáteční písmeno.

(7) Z odstavců 1 až 6 vyplývá například toto členění právního předpisu:

‚§ 1

- (1)
- (2)
- (3)

§ 1a

-
- a),
 - b)
 1.,
 2.;
 3. ‘ ‘

II.1.1

Ne – uvedený text není legislativním zmocněním.

II.1.2

Uvedené ustanovení zakládá legislativní pravomoc.

II.1.3

Ustanovení odst. 2 přímo nesouvisí se založením legislativní pravomoci Parlamentu ČR.

II.1.4

Legislativní pravomoc podmíněná – procesní podmínkou je rozpuštění Poslanecké sněmovny. Bez naplnění této podmínky není Senát oprávněn vydávat právní akty.

II.1.5

Působnost senátu je omezena vymezením vztahů uvedených v odst. 2 čl. 33 Ústavy ČR.

II.1.6

Legislativní proces – postup státních orgánů při tvorbě právních norem.

II.1.10

Uvedené ustanovení nezakládá legislativní pravomoc prezidenta. Z hlediska dělby moci v ČR prezident tuto pravomoc nemá, a proto ani žádné jiné ustanovení právního řádu tuto pravomoc nezakládá.

II.1.12

Vláda má v ustanovení čl. 78 Ústavy ČR tzv. generální zmocnění k vydávání prováděcích předpisů. Článek 79 odst. 3 Ústavy ČR odkazuje v případě ministerstev na nutnou existenci zmocnění k vydávání předpisů.

II.1.13

Státní zastupitelství nemá legislativní pravomoc. Uvedené ustanovení tuto problematiku neupravuje.

II.2.1

Uvedené ustanovení není legislativním zmocněním pro ministerstvo vnitra.

II.2.3

Platnost – okamžik publikace, účinnost – závaznost pro povinné subjekty – následuje vždy po okamžiku nabytí platnosti.

II.2.9

Uvedené ustanovení není založením legislativní pravomoci. Uvedené ustanovení reguluje zákonodárnou iniciativu jednotlivých subjektů.

Důvodová zpráva – zjednodušeně – odůvodňuje principy, smysl, dosah, dopad a účel nové právní úpravy a zhodnotí stávající právní stav.

II.3.1

Autoremedura – činnost nadřízeného správního orgánu – Ústavní soud.

Prameny práva

Prameny práva představují zdroje, z nichž se právo vytváří, a formy, v nichž je platné právo obsaženo. Zdroje (v materiálním smyslu) jako skutečnosti a události bezprostředně ovlivňující a podmiňující vznik práva (stav společenských vztahů, veřejného mínění – drogy, prostituce, stav životního prostředí, právní události – povodeň, zemětřesení, ekonomické skutečnosti – úrokové sazby, nezaměstnanost) a formy (ve formálním smyslu) jako formální a státem uznané nositele závazných pravidel chování. Z hlediska formy pramene práva rozeznáváme prameny psané a nepsané. U vytváření psaných pramenů práva je třeba splnit formální požadavky právotvorného procesu a završit je publikací daného pramene, u nepsaných pramenů práva nejsou tyto formální a publikační náležitosti ke vzniku práva tak striktně vyžadovány. Prameny práva se dále dělí i podle kritéria účasti státu na jejich vzniku. Z tohoto hlediska rozeznáváme samovolně vznikající právní obyčeje a státem podmíněné právní akty a smlouvy.

Rozlišujeme čtyři základní prameny práva – nejstarší **právní obyčej**, soudní či správní **precedenty**, tvořící základ angloamerického práva, **normativní smlouvy**, jako obecně závazný základ zejména mezinárodních vztahů, a **normativní právní akty** – základní pramen kontinentálněevropského práva. Zvláštní postavení mají mezi prameny práva i tzv. obecné zásady právní.

III.1 Právní obyčej

Pravidlo chování – vzniká samovolně – nezávisle na právotvorné činnosti státu. Stát toto pravidlo chování nevytváří, ale přiznává mu ochranu a sankcionuje jeho porušení. Pravidlo chování vzniklé ve většině případů již v předstátním období je typově charakteristické pro oblast anglického práva. Znaky právního obyčeje jsou vymezeny v jeho definici – dlouhotrvající, faktické užívání konkrétního pravidla chování na určitém území, jehož porušení je sankcionováno státním donucením. Úloha právního obyčeje je v současné době minimální, a to zejména proto, že byl nahrazen (zachycen) soudním precedentem a statutárním právem. Anglická právní teorie rozlišuje obyčeje všeobecné, které absorbovaly do státního práva, a obyčeje místní, které platí na určitém území.

V rámci mezinárodního práva se setkáváme s právními obyčeji například v právu humanitárním. Zde si obyčejové normy i nadále uchovávají velký význam – představují totiž minimum závazné kdykoli a kdekoli pro každého člena mezinárodního společenství a jsou ve stejném rozsahu i vymahatelné. Přednost obyčeje před

smlouvou je v této oblasti mezinárodního práva dán tam, kde smluvní úprava chybí nebo je nedostatečná a nebo dané státy nejsou její smluvní stranou. Významné jsou uvedené skutečnosti zejména v oblastech válečných konfliktů.

Zadání

III.1.1

Interpretujte obsah ustanovení Vídeňské úmluvy o smluvním právu.

Článek 38 Vídeňské úmluvy o smluvním právu stanoví:

„Žádné ustanovení článků 34 až 37 nebrání tomu, aby se jakékoliv ustanovení smlouvy stalo závazným pro třetí stát jako obyčejové pravidlo mezinárodního práva, uznané za takové pravidlo.“

III.1.2

Vysvětlete smysl a účel ustanovení následujících právních obyčejů.

1. Civilní novináři vykonávající profesionální úkoly v oblastech ozbrojeného konfliktu musí být respektováni a chráněni, pokud se přímo nezúčastní bojové činnosti.
2. Zvláštní péče musí být věnována tomu, aby při útoku na stavby a zařízení obsahující nebezpečné síly, zejména přehrady, hráze a atomové elektrárny, a na jiná zařízení u těchto staveb či v jejich blízkosti nedošlo k uvolnění nebezpečných sil a následným vážným ztrátám na civilním obyvatelstvu.
3. Je zakázáno vydat rozkaz, že nebude nikdo ušetřen, hrozit tímto nepříteli nebo vést bojové akce na tomto základě.
4. Útok na osobu uznanou za vyřazenou z boje (*hors de combat*) je zakázán. Osobou vyřazenou z boje je každý, kdo: a) je v moci nepřátelské strany, b) není schopen se bránit v důsledku ztráty vědomí, ztroskotání, nemoci či zranění, nebo c) jasně projevil úmysl vzdát se, a v každém z těchto případů se zdržuje každého aktu násilí či pokusu o útěk.
5. Válečné lsti nejsou zakázány, pokud neporuší pravidlo mezinárodního humanitárního práva.“

III.1.3

Interpretujte obsah a smysl právního obyčeje.

„Užití statků velkého významu pro kulturní dědictví lidstva k účelům, které by je mohly vystavit zničení nebo poškození, je zakázáno, s výjimkou důvodu nezbytné vojenské nutnosti.“

III.1.4

Vysvětlete význam pojmu plenění u následujícího obyčeje.

„Plenění je zakázáno.“

III.2 Precedenty

Individuální právní akt správního nebo soudního orgánu – rozhodnutí, které se stává závazné do budoucna. Podle tohoto rozhodnutí se řeší další obdobné případy (individuální řešení konkrétního případu se stává obecně závazujícím vzorem). V zemích angloamerické právní kultury se jedná o nejvýznamnější pramen práva. Aplikace precedentů je aplikací podle analogie a vyznačuje se hledáním shodných a rozdílných znaků.

Základem anglického práva je common law, zvykové právo, které vzniklo ve 12. století. Z té doby je znám systém tzv. cestujících soudců, kteří jménem krále řešili těžké zločiny. Cestující soudci vybírali nejlepší místní obyčeje a aplikovali je na spory v ostatních hrabstvích. Tím byl položen základ common law. Precedenty prodělaly v Anglii dlouholetý vývoj od přísně formulového soudního řízení k volnému nalézání práva soudcem. Ve výrocích soudců jsou vytvářeny právní instituce a zjednodušeně lze říct, že soudce není vázán normami, ale rozhoduje sám jako právotvůrce (s přihlédnutím k výše uvedeným zásadám aplikace precedentů) V případech, že neexistuje normativní úprava, rozhoduje soudce na základě zásad spravedlnosti – equity.

Zadání

III.2.1 Interpretujte ustanovení jednacího řádu Nejvyššího soudu ČR.

Článek 25 odst. 1 písm. g) a čl. 31 jednacího řádu Nejvyššího soudu ČR stanoví:

„Článek 25

(1) Předseda Nejvyššího soudu vykonává soudnictví náležející Nejvyššímu soudu a organizuje činnost ostatních soudců Nejvyššího soudu způsobem stanoveným zákonem, zejména tím, že (...)

- g) na základě pravomocných rozhodnutí soudů navrhuje plénu nebo kolegiím zaujetí stanoviska k rozhodovací činnosti soudů ve věcech určitého druhu.“

„Článek 31

Sledování a vyhodnocování pravomocných rozhodnutí soudů v zájmu jejich jednotného rozhodování

(1) Nejvyšší soud sleduje a vyhodnocuje pravomocná rozhodnutí soudů zejména tím, že

- a) senáty Nejvyššího soudu v rámci rozhodovací činnosti mohou postoupit věc velkému senátu kolegia nebo dávat podnět předsedovi Nejvyššího soudu nebo předsedovi kolegia k podání návrhu na zaujetí stanoviska; velké senáty kolegia mohou navrhnout příslušnému kolegiu zaujetí stanoviska nebo dát podnět předsedovi Nejvyššího soudu k podání návrhu na zaujetí stanoviska plénum Nejvyššího soudu,
- b) předseda Nejvyššího soudu sleduje a vyhodnocuje rozhodování jednotlivých kolegií Nejvyššího soudu a na podkladě poznatků tím získaných navrhuje

plénu nebo kolegiu zaujetí stanoviska, jestliže je toho třeba v zájmu jednotného rozhodování soudů,

- c) předseda kolegia sleduje a vyhodnocuje rozhodování jednotlivých senátů svého kolegia a na podkladě poznatků tím získaných navrhuje kolegiu zaujetí stanoviska nebo dává podněty předsedovi Nejvyššího soudu k tomu, aby navrhl plénu Nejvyššího soudu zaujetí stanoviska, jestliže je toho třeba v zájmu jednotného rozhodování soudů,
- d) jednotliví soudci nebo senáty Nejvyššího soudu navrhují příslušnému kolegiu k uveřejnění do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek rozhodnutí Nejvyššího soudu nebo pravomocná rozhodnutí soudů nižších stupňů, která byla Nejvyššímu soudu zaslána nebo jím vyžádána, anebo je předkládají předsedovi Nejvyššího soudu nebo předsedovi kolegia spolu s podnětem k podání návrhu na zaujetí stanoviska plénum nebo kolegiem,
- e) jednotliví soudci Nejvyššího soudu se účastní gremiálních porad soudců, seminářů nebo jiných odborných shromáždění zaměřených na rozhodovací činnost soudů nižších stupňů, v jejichž rámci seznamují soudce s aktuální judikaturou Nejvyššího soudu, získávají od nich poznatky o rozhodování soudů, a je-li toho třeba, dále postupují podle písm. d),
- f) jednotliví soudci Nejvyššího soudu, pokud se účastní odborné přípravy soudců, státních zástupců nebo jiných osob, anebo pokud vykonávají pedagogickou, literární a publicistickou činnost, při níž seznamují odbornou veřejnost s aktuální judikaturou Nejvyššího soudu, získávají poznatky o rozhodování soudů, a je-li toho třeba, postupují dále podle písm. d),
- g) předseda Nejvyššího soudu, místopředseda Nejvyššího soudu a předsedové kolegií přijímají podněty od soudů nižších stupňů, jiných státních orgánů, institucí, právnických a fyzických osob, v nichž se upozorňuje na nejednotnost pravomocných rozhodnutí; předseda Nejvyššího soudu a předsedové kolegií, je-li toho třeba, postupují dále podle písm. b) a c).

(2) Nejvyšší soud může sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů rovněž tím, že na základě rozhodnutí předsedy, místopředsedy Nejvyššího soudu, předsedů kolegií, po projednání se senátem, příp. kolegiem, zabývajícím se věcmi sledovaného a vyhodnocovaného druhu, provede průzkum rozhodovací činnosti, na jehož podkladě a s využitím poznatků z vlastní rozhodovací činnosti rozhodne o zaujetí stanoviska. O podrobnostech k provedení průzkumu rozhodne ten, kdo vydal rozhodnutí o provedení průzkumu.

(3) Nejvyšší soud za stejných podmínek provede průzkum rozhodovací činnosti na podkladě usnesení kolegia nebo pléna Nejvyššího soudu.

(4) Nejvyšší soud může provést průzkum rozhodovací činnosti na základě rozhodnutí senátu, který rozhoduje věci určitého druhu, a se souhlasem příslušného předsedy kolegia.“

III.2.2

Institutu soudního precedentu nejbližší odpovídá formou v kontinentálním právu soudní rozhodnutí. Vymezte rozdíly mezi oběma individuálními akty a určete, která část rozhodnutí podle ustanovení občanského soudního řádu je závazná a vůči jakým subjektům.

§ 150 odst. 1 občanského soudního řádu stanoví:

„Není-li stanoveno jinak, v písemném vyhotovení rozsudku se po slovech ‚Jménem republiky‘ uvede označení soudu, jména a příjmení soudců a přísedících, přesné označení účastníků a jejich zástupců, účast státního zastupitelství a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, označení projednávané věci, znění výroku, odůvodnění, poučení o tom, zda je přípustný opravný prostředek nepočítaje v to žalobu na obnovu řízení a pro zmatečnost, a o lhůtě a místě k jeho podání, poučení o možnosti výkonu rozhodnutí a den a místo vyhlášení. Je-li to možné, uvede se v označení účastníků též jejich datum narození (identifikační číslo).“

III.2.3

Interpretujte následující ustanovení občanského soudního řádu.

§ 156 odst. 3 občanského soudního řádu stanoví:

„(1) Rozsudek se vyhláší vždy veřejně; vyhláší jej předseda senátu jménem republiky. Uvede přitom výrok rozsudku spolu s odůvodněním a poučením o odvolání a o možnosti výkonu rozhodnutí. Po vyhlášení předseda senátu zpravidla účastníky vyzve, aby se vyjádřili, zda se vzdávají odvolání proti vyhlášenému rozsudku. (2) Rozsudek se vyhláší zpravidla hned po skončení jednání, které rozsudku předcházelo; není-li to možné, soud k vyhlášení rozsudku odročí jednání nejdéle na dobu deseti kalendářních dnů. Ustanovení § 119 odst. 2 a 3 se v tomto případě nepoužijí. (3) Jakmile soud vyhlásí rozsudek, je jím vázán.“

III.2.4

Interpretujte jednotlivá ustanovení občanského soudního řádu, uveďte k jednotlivým odstavcům příklady a vymezte rozdíly v závaznosti rozsudku a soudního precedentu.

§ 159a občanského soudního řádu stanoví:

„(1) Nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení. (2) Výrok pravomocného rozsudku, kterým bylo rozhodnuto ve věcech uvedených v § 83 odst. 2, je závazný nejen pro účastníky řízení, ale i pro další osoby oprávněné proti žalovanému pro tytéž nároky z téhož jednání nebo stavu. Zvláštní právní předpisy stanoví, v kterých dalších případech a v jakém rozsahu je výrok pravomocného rozsudku závazný pro jiné osoby než účastníky řízení. (3) Výrok pravomocného rozsudku, kterým bylo rozhodnuto o osobním stavu, je závazný pro každého. (4) V rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány. (5) Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.“

III.2.5

Evropský soudní dvůr (ESD) zajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění jednotlivých ustanovení komunitárního práva, dohlíží nad jednotností výkladu a aplikace ve všech členských státech, jakož i nad tím, aby tento výklad

odpovídal duchu Evropských společenství a evropské integrace. Ačkoli neexistuje výslovné stanovení závaznosti rozsudků ESD pro budoucí rozhodování ostatních soudů, přesto působí jednotlivé rozsudky silou své přesvědčivosti na soudní praxi ve všech členských státech Unie, protože naznačují, jak bude ESD rozhodovat v obdobných případech, předložených mu v budoucnu. Sledujte zobecnění problematiky v jednotlivých konkrétních rozhodnutích a vymezte jejich závaznost.

Costa v. Enel

Tento spor, rozhodnutý v roce 1964, vyvolal závažnou otázku nejen pro jednotlivá národní soudnictví, nýbrž i pro celou budoucnost evropského práva. Sporným problémem bylo, kdy se může soud některého členského státu podle čl. 234 Smlouvy o založení ES obrátit na ESD se žádostí o vydání rozhodnutí o výkladu ustanovení primárních smluv. Ze dvou předložených stanovisek odmítl ESD názor, že národní soud nemůže postupovat podle čl. 234 Smlouvy o ES, pokud existuje zákon členského státu, který je povinen aplikovat. Naopak ESD stanovil, že postup podle výše zmíněného článku přichází v úvahu vždy, když je položena otázka výkladu ustanovení evropského práva, bez ohledu na existenci či neexistenci národního zákona. Zároveň ESD formuloval tzv. *zásadu aplikační přednosti práva ES před národním právem*. Důsledkem této zásady je absolutní nemožnost použití národních právních předpisů, které jsou v rozporu s ustanoveními práva ES, a to ani v případě, že národní právní předpis je novější než příslušná evropská norma.

Van Gend en Loos

Případ, rozhodnutý roku 1963, přinesl stanovení tzv. *bezprostředního účinku*, jehož smyslem je ochrana státních příslušníků členských států před neplněním povinností členských států, které pro ně vyplývají z norem evropského práva, v případech, kdy postup státu hrozí podstatným narušením účinnosti a užitečnosti práva ES. Subjekt, který se v takovém případě cítí poškozen, má právo dovolat se těchto ustanovení i přesto, že není jejich bezprostředním adresátem. Podmínkami uplatnění bezprostředního účinku jsou jasnost a bezpodmínečnost takovýchto ustanovení, tj. není nutné je konkretizovat nějakou další normou.

Woodpulp

Na počátku tohoto případu bylo rozhodnutí Evropské komise udělující vysoké pokuty firmám sídlícím mimo ES za jejich jednání porušující volnou soutěž na vnitřním trhu ES. ESD odmítl žalobu těchto firem na neplatnost udělení pokut a dovedl, že za jednání porušující soutěž v prostoru ES mohou být postihnuty subjekty bez ohledu na jejich sídlo či místo uzavření kartelu. Skutečnost, že k provádění takto stanovené cenové politiky dochází na evropském trhu, zcela odůvodňuje užití práva ES vůči firmám z nečlenských států, a to i z hlediska platného mezinárodního práva.

Les Verts (případ č. 294/83)

Případ je velmi charakteristický pro význam, který má ESD při „dotváření“ evropské legislativy. V rámci tohoto sporu byl napadán akt Evropského parlamentu. Jeho opatření ovšem byla podle původního znění Smlouvy o založení ES vyloučena ze

soudního přezkoumání – ESD však dovodil, že tento stav odporuje duchu Smlouvy, vyjádřenému v čl. 220 Smlouvy o ES („Soud zajišťuje zachování práva při výkladu a aplikaci této smlouvy.“), jakož i jejímu schématu, majícímu za účel umožnit žalobu proti všem opatřením přijatým orgány ES, která mají či mohou mít právní účinky. Maastrichtskou smlouvou byl poté text příslušných ustanovení upraven a doplněn tak, aby plně odpovídal stanovisku ESD vyjádřenému v tomto případě.

III.3 Normativní smlouva

Normativní smlouva není pouhou právní skutečností (jakou představuje kupní smlouva nebo pracovní smlouva), ale je především shodným projevem vůle dvou nebo více subjektů, kterým nejenže zakládá, mění nebo ruší právní vztah, ale zároveň mezi nimi reguluje neurčitý počet vztahů téhož druhu (mezinárodní smlouva nebo smlouva kolektivní, upravená v pracovním právu). Pro tento druh smluv je tedy charakteristickým znakem jejich obecná závaznost.

Normativní smlouva je základním pramenem práva mezinárodního. Vztahy mezi jednotlivými státy jsou převážně regulovány na základě smluvního práva. Z hlediska členění mezinárodních smluv rozlišujeme smlouvy podle postavení státního orgánu, který je schvaluje a přijímá, a podle právního odvětví. Z hlediska obsahu jsou nejvýznamnější mezinárodní smlouvy upravující základní lidská práva a svobody (Listina základních práv a svobod).

Zadání

III.3.1

Interpretujte vztah nadřizenosti a podřizenosti vnitrostátního práva a mezinárodních smluv na základě ustanovení čl. 10 a 10a Ústavy ČR.

Článek Ústavy ČR stanoví:

„Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“

Článek 10a Ústavy ČR stanoví:

„(1) Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci.

(2) K ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v odstavci 1 je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.“

III.3.2

Jaký je na základě předcházejícího ustanovení vztah mezinárodní smlouvy a ústavního zákona?

III.3.3

Vymezte některé zásady mezinárodního práva veřejného a mezinárodních vztahů, obsažené v preambuli Vídeňské úmluvy o smluvním právu z roku 1969.

Preambule Vídeňské úmluvy o smluvním právu stanoví:

„Státy, které jsou stranami této úmluvy, berouce v úvahu základní úlohu smluv v historii mezinárodních vztahů,

- uznávající stále větší význam smluv jako pramene mezinárodního práva a prostředku k rozvoji mírové spolupráce mezi národy bez ohledu na jejich státní a společenské zřízení,
- jsouce si vědomy, že zásady svobodného souhlasu, dobré víry a *pacta sunt servanda* jsou všeobecně uznávány,
- potvrzující, že spory týkající se smluv musí být, stejně jako jiné mezinárodní spory, řešeny mírovými prostředky a v souladu se zásadami spravedlnosti a mezinárodního práva,
- připomínající odhodlání lidu Spojených národů vytvořit podmínky, za nichž mohou být zachovány spravedlnost a úcta k závazkům plynoucím ze smluv,
- majíce na zřeteli zásady mezinárodního práva vtělené do Charty Organizace spojených národů, jako je zásada rovnoprávnosti národů a jejich právo na sebeurčení, zásada svrchované rovnosti a nezávislosti všech států, zásada nevměšování do vnitřních záležitostí států, zásada zákazu hrozby silou nebo použití síly a zásada všeobecného uznávání a dodržování lidských práv a základních svobod pro všechny,
- jsouce přesvědčeny, že kodifikace a pokrokový rozvoj smluvního práva, jichž bylo dosaženo v této úmluvě, budou sloužit k dosažení cílů Spojených národů vyhlášených v Chartě, jako je udržení mezinárodního míru a mezinárodní bezpečnosti, rozvoj přátelských vztahů mezi národy a uskutečňování mezinárodní spolupráce,
- potvrzující, že pravidla mezinárodního práva obyčejového budou i nadále upravovat otázky, které nejsou upraveny ustanoveními této úmluvy, dohodly se na tomto:“

III.3.4

Co je to působnost úmluvy a jaký je její rozsah, dle ustanovení Vídeňské úmluvy o smluvním právu?

Článek 1 Vídeňské úmluvy o smluvním právu stanoví:

„Tato úmluva se vztahuje na smlouvy mezi státy.“

III.3.5

Určete náležitosti formy mezinárodní smlouvy. Které ustanovení Ústavy ČR souvisí s pojmem ratifikace? Jaký je rozdíl mezi pojmy – stát zúčastnivší se jednání, smluvní stát, smluvní strana a třetí stát, dle ustanovení Vídeňské úmluvy o smluvním právu?

Článek 2 odst. 1 a 2 Vídeňské úmluvy o smluvním právu stanoví:

„(1) Pro účely této úmluvy:

- a) ‚smlouva‘ je mezinárodní dohoda uzavřená mezi státy písemnou formou, řídící se mezinárodním právem, sepsaná v jediné nebo ve dvou či více souvisících listinách, ať je její název jakýkoliv;
- b) ‚ratifikace‘, ‚přijetí‘, ‚schválení‘, ‚přístup‘ je v jednotlivých případech takto pojmenovaný mezinárodní úkon, jímž stát projevuje na mezinárodním poli svůj souhlas s tím, že bude vázán smlouvou;
- c) ‚plná moc‘ je listina vydaná příslušným orgánem státu, kterou je zmocněna jedna nebo více osob zastupovat stát při jednání, při přijetí nebo ověření textu smlouvy, vyjádřit souhlas státu s tím, že bude vázán smlouvou, nebo vykonat jakýkoliv jiný úkon, který se týká smlouvy;
- d) ‚výhrada‘ je jednostranné, jakkoliv formulované nebo označené prohlášení, učiněné státem při podpisu, ratifikaci, přijetí nebo schválení smlouvy nebo při přístupu k ní, jímž tento stát zamýšlí vyloučit nebo změnit právní účinek určitých ustanovení smlouvy při jejich použití vůči tomuto státu;
- e) ‚stát zúčastnivší se jednání‘ je stát, který se podílel na vypracování a přijetí textu smlouvy;
- f) ‚smluvní stát‘ je stát, který projevil souhlas s tím, že bude vázán smlouvou, ať vstoupila v platnost, či nikoliv;
- g) ‚smluvní strana‘ je stát, který projevil souhlas s tím, že bude vázán smlouvou, a vůči němuž je smlouva v platnosti;
- h) ‚třetí stát‘ je stát, který není stranou smlouvy;
- i) ‚mezinárodní organizace‘ je organizace mezivládní.

(2) Ustanovení odstavce 1 o výrazech používaných v této úmluvě nemají vliv na použití těchto výrazů nebo jejich smysl, který jim může být dán ve vnitrostátním právu jakéhokoliv státu.“

III.3.6

Který aplikační institut je vyloučen uvedeným ustanovením čl. 4 Vídeňské úmluvy o smluvním právu?

Článek 4 Vídeňské úmluvy o smluvním právu stanoví:

„Tato úmluva se vztahuje jen na smlouvy uzavřené mezi státy až poté, kdy úmluva vstoupila vůči nim v platnost, bez újmy všech pravidel v ní obsažených, vztahujících se na smlouvy podle mezinárodního práva nezávisle na této úmluvě.“

III.3.7

Který subjekt má mezinárodněprávní subjektivitu podle uvedeného ustanovení a jaký je její rozsah? Kdo jedná jménem státu v případě přijetí smlouvy podle Vídeňské úmluvy o smluvním právu?

Článek 6 Vídeňské úmluvy o smluvním právu stanoví:

„Každý stát má způsobilost uzavírat smlouvy.“

Článek 7 Vídeňské úmluvy o smluvním právu stanoví:

- „1. Určitá osoba se považuje za zástupce státu pro přijetí nebo ověření textu smlouvy nebo pro vyjádření souhlasu státu s tím, že bude vázán smlouvou:
 - a) jestliže předloží řádnou plnou moc; nebo
 - b) vyplývá-li z praxe příslušných států nebo z jiných okolností, že bylo jejich úmyslem považovat tuto osobu za zástupce státu pro uvedené úkony a upustit od předložení plné moci.
2. Z titulu svých funkcí a bez předložení plné moci se za zástupce svého státu považují:
 - a) hlavy států, předsedové vlád a ministři zahraničních věcí, a to pro všechny úkony souvisící se sjednáváním smlouvy;
 - b) vedoucí diplomatické mise, a to pro přijetí textu smlouvy mezi vysílajícím státem a přijímajícím státem;
 - c) pověření zástupci států na mezinárodní konferenci, u mezinárodní organizace nebo u některého z jejích orgánů, a to pro přijetí textu smlouvy na této konferenci, v této organizaci nebo orgánu.“

Článek 8 Vídeňské úmluvy o smluvním právu stanoví:

„Úkon souvisící se sjednáním smlouvy a provedený osobou, která podle článku 7 nemůže být pokládána za oprávněnou zastupovat stát pro tento účel, je právně neúčinný, ledaže je tímto státem dodatečně potvrzen.“

III.3.8

Pokuste se nalézt rozdíly mezi jednotlivými způsoby přijetí mezinárodní smlouvy podle ustanovení Vídeňské úmluvy o smluvním právu.

Článek 11 Vídeňské úmluvy o smluvním právu stanoví:

„Způsoby vyjádření souhlasu s tím být vázán smlouvou
Souhlas státu s tím, že bude vázán smlouvou, může být vyjádřen podpisem, výměnou listin tvořících smlouvu, ratifikací smlouvy, jejím přijetím, schválením nebo přístupem k ní nebo jiným dohodnutým způsobem.“

III.3.9

Kdy vstupuje mezinárodní smlouva v platnost podle ustanovení Vídeňské úmluvy o smluvním právu?

Článek 24 Vídeňské úmluvy o smluvním právu stanoví:

- „1. Smlouva vstupuje v platnost způsobem a dnem určeným v jejích ustanoveních nebo dohodou států, které se zúčastnily jednání.
2. Není-li takových ustanovení nebo takové dohody, vstupuje smlouva v platnost tehdy, jakmile souhlas s tím být vázán smlouvou byl vyjádřen všemi státy, které se zúčastnily jednání.
3. Vyjádří-li stát souhlas s tím, že bude vázán smlouvou po jejím vstupu v platnost, vstupuje smlouva pro tento stát v platnost dnem vyjádření jeho souhlasu, pokud v ní není stanoveno jinak.

4. Ustanovení smlouvy, která upravují ověření textu, vyjádření souhlasu států s tím, že budou vázány smlouvou, způsob nebo den vstupu v platnost, výhrady, funkce deponitáře, jakož i jiné otázky nutně vznikající před vstupem smlouvy v platnost, se provádějí počínaje přijetím textu smlouvy.“

III.3.10

Co je to výklad? Jaká jsou obecná pravidla výkladu mezinárodních smluv? Interpretujte ustanovení čl. 31 odst. 4 Vídeňské úmluvy o smluvním právu.

Článek 31 Vídeňské úmluvy o smluvním právu stanoví:

- „1. Smlouva musí být vykládána v dobré víře, v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy.
2. Pro účely výkladu smlouvy se kromě textu, včetně preambule a příloh, celkovou souvislostí rozumí:
 - a) každá dohoda vztahující se ke smlouvě, k níž došlo mezi všemi stranami v souvislosti s uzavřením smlouvy;
 - b) každá listina vyhotovená jednou nebo více stranami v souvislosti s uzavřením smlouvy a přijatá ostatními stranami jakožto listina vztahující se ke smlouvě.
3. Spolu s celkovou souvislostí bude brán zřetel:
 - a) na každou pozdější dohodu, týkající se výkladu smlouvy nebo provádění jejích ustanovení, k níž došlo mezi stranami;
 - b) na jakoukoliv pozdější praxi při provádění smlouvy, která založila dohodu stran týkající se jejího výkladu;
 - c) na každé příslušné pravidlo mezinárodního práva použitelné ve vztazích mezi stranami.
4. Výraz bude chápán ve zvláštním smyslu, potvrdí-li se, že to bylo úmyslem stran.“

III.3.11

Uved'te, jaké má funkce registrace a publikace mezinárodních smluv podle ustanovení Vídeňské úmluvy o smluvním právu?

Článek 80 Vídeňské úmluvy o smluvním právu stanoví:

- „1. Smlouvy se zasílají po svém vstupu v platnost sekretariátu Organizace spojených národů podle okolností k registraci nebo k zařazení a zápisu do rejstříku, jakož i k publikaci.
2. Funkce deponitáře zahrnuje zmocnění vykonávat úkony podle předchozího odstavce.“

III.3.12

Princip kolektivního vyjednání je zakotven společně s dalšími právy a principy v Evropské sociální chartě z roku 1961. Uved'te konkrétní příklady realizace a ochrany uvedených práv a principů v českém právním řádu.

- „1. Každý musí mít příležitost získat prostředky ke svému živobytí prací, kterou si svobodně zvolí.

2. Všichni pracovníci mají právo na spravedlivé pracovní podmínky.
3. Všichni pracovníci mají právo na bezpečné a zdravotně nezávadné pracovní podmínky.
4. Všichni pracovníci mají právo na spravedlivou odměnu, která jim a jejich rodinám zajistí slušnou životní úroveň.
5. Všichni pracovníci a zaměstnavatelé mají právo na svobodu sdružování v národních a mezinárodních organizacích k ochraně svých hospodářských a sociálních zájmů.
6. Všichni pracovníci a zaměstnavatelé mají právo kolektivně vyjednávat.
7. Děti a mladé osoby mají právo na zvláštní ochranu před fyzickými a morálními riziky, kterým jsou vystaveny.
8. Zaměstnané ženy v případě mateřství a ostatní zaměstnané ženy, pokud je to vhodné, mají právo na zvláštní ochranu ve své práci.
9. Každý má právo na vhodné způsoby odborného poradenství pro volbu povolání s cílem získat pomoc při volbě povolání, které by odpovídalo jeho osobním schopnostem a zájmům.
10. Každý má právo na vhodné způsoby odborné přípravy.
11. Každý má právo využít jakýchkoli opatření, která mu umožní dosáhnout co nejlepšího zdravotního stavu.
12. Všichni pracovníci a osoby, které jsou na nich závislé, mají právo na sociální zabezpečení.
13. Každý, kdo nemá dostatečné prostředky, má právo na sociální a zdravotní pomoc.
14. Každý má právo využívat služeb sociální péče.
15. Osoby zdravotně postižené mají právo na odborný výcvik, rehabilitaci a sociální readaptaci bez ohledu na původ a povahu jejich postižení.
16. Rodina jakožto základní jednotka společnosti má právo na vhodnou sociální, právní a hospodářskou ochranu k zajištění svého plného rozvoje.
17. Matky a děti bez ohledu na svůj rodinný stav a rodinné vztahy mají právo na přiměřenou sociální a hospodářskou ochranu.
18. Příslušníci jakékoli smluvní strany mají právo vykonávat na území kterékoli jiné smluvní strany výdělečnou činnost, a to za stejných podmínek jako státní příslušníci této smluvní strany, s výhradou omezení založených na vážných důvodech hospodářského nebo sociálního charakteru.
19. Migrující pracovníci, kteří jsou příslušníky smluvní strany, a jejich rodiny mají právo na ochranu a pomoc na území kterékoli jiné smluvní strany.“

III.3.13

Proč řadíme kolektivní smlouvy mezi normativní smlouvy? Definujte kolektivní smlouvu podle ustanovení zákona o kolektivním vyjednávání.

§ 1 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, stanoví:

„Zákon upravuje kolektivní vyjednávání mezi odborovými organizacemi a zaměstnavateli nebo jejich organizacemi, za případné součinnosti státu, jehož cílem je uzavření kolektivní smlouvy.“

III.3.14

Uved'te náležitosti publikace kolektivní smlouvy a jejich náležitostí, v souladu s ustanovením zákona o kolektivním vyjednávání.

§ 7 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, stanoví:

„(1) Smluvní strany kolektivní smlouvy vyššího stupně mohou společně navrhnout, aby bylo ve Sbírce zákonů vyhlášeno sdělení^{4a)} Ministerstva práce a sociálních věcí, že kolektivní smlouva vyššího stupně je závazná i pro další zaměstnavatele s převažující činností v odvětví označeném kódem Odvětvové klasifikace ekonomických činností^{4b)} (dále jen ‚odvětví‘).

(2) Sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí podle odstavce 1 se vyhlásí ve Sbírce zákonů, pokud je kolektivní smlouva vyššího stupně uzavřena

- a) organizací zaměstnavatelů, kteří v odvětví, v němž se navrhuje rozšířit závaznost kolektivní smlouvy vyššího stupně, zaměstnávají největší počet zaměstnanců, nebo
- b) příslušným vyšším odborovým orgánem, který v odvětví, v němž se navrhuje rozšířit závaznost kolektivní smlouvy vyššího stupně, jedná za největší počet zaměstnanců.

(3) Splnění podmínek stanovených v odstavci 2 se posuzuje k poslednímu dni čtvrtletí, za které jsou k dispozici statistické informace podle odstavce 6.

(4) Návrh na rozšíření závaznosti kolektivní smlouvy vyššího stupně (dále jen ‚návrh‘) musí být písemný, podepsaný smluvními stranami na téže listině a musí obsahovat označení kolektivní smlouvy vyššího stupně a odvětví, v němž má být její závaznost rozšířena na další zaměstnavatele. Dále musí obsahovat

- a) seznamy zaměstnavatelů, pro které je kolektivní smlouva vyššího stupně závazná, a celkový počet jejich zaměstnanců, seznamy zaměstnavatelů, kteří jsou členy ostatních organizací zaměstnavatelů v tomtéž odvětví, celkové počty jejich zaměstnanců a kódy Odvětvové klasifikace ekonomických činností^{4b)}, nebo
- b) celkový počet zaměstnanců, za které jedná příslušný vyšší odborový orgán uvedený v odstavci 2 písm. b), to je seznam zaměstnavatelů, u kterých tento orgán působí prostřednictvím příslušného odborového orgánu, a celkový počet jejich zaměstnanců, a počet zaměstnanců, za které jedná jiný příslušný vyšší odborový orgán, který působí v tomtéž odvětví, to je seznam zaměstnavatelů, u kterých tento orgán působí prostřednictvím příslušného odborového orgánu, počet jejich zaměstnanců a jejich kód Odvětvové klasifikace ekonomických činností^{4b)}.

Smluvní strany připojí k návrhu znění kolektivní smlouvy vyššího stupně v písemné a elektronické podobě.

(5) Organizace zaměstnavatelů je povinna pro tyto účely písemně sdělit Ministerstvu práce a sociálních věcí a organizaci zaměstnavatelů, která působí v tomtéž odvětví, na žádost seznam zaměstnavatelů, kteří jsou jejími členy, a celkový počet jejich zaměstnanců. Vyšší odborový orgán je povinen pro tyto účely písemně sdělit Ministerstvu práce a sociálních věcí a vyššímu odborovému orgánu, který působí v tomtéž odvětví, na žádost celkový počet zaměstnanců, za které jedná, a seznam zaměstnavatelů, u kterých působí příslušná odborová organizace.

(6) Skutečnosti stanovené v odstavci 4 prokazují smluvní strany statistickými informacemi Českého statistického úřadu o celkovém počtu zaměstnanců a písemnými sděleními podle odstavce 5.

(7) Pokud návrh nesplňuje náležitosti stanovené v odstavci 4, vyzve Ministerstvo práce a sociálních věcí smluvní strany k odstranění nedostatků, popřípadě k doplnění návrhu a stanoví jim k tomu přiměřenou lhůtu. Zároveň je poučí, že pokud nedostatky neodstraní, popřípadě návrh nedoplní, nebude možné vyhlásit sdělení podle odstavce 1.

(8) Smluvní strany kolektivní smlouvy vyššího stupně mohou vzít návrh zpět do 15 dnů od jeho doručení. Na náležitosti zpětvzetí návrhu se vztahuje odstavce 4 věta první obdobně.

(9) Jsou-li splněny podmínky stanovené v odstavci 2 a návrh obsahuje náležitosti stanovené v odstavci 4, zašle Ministerstvo práce a sociálních věcí bez zbytečného odkladu, nejdříve však po uplynutí lhůty stanovené v odstavci 8, sdělení uvedené v odstavci 1 k vyhlášení do Sbírký zákonů. Ve sdělení uvede též místo, kde se lze seznámit s obsahem kolektivní smlouvy vyššího stupně, jejíž závaznost se rozšiřuje na další zaměstnavatele. Ministerstvo práce a sociálních věcí zároveň zašle kolektivní smlouvu vyššího stupně v elektronické podobě úřadům práce^{4c)} a zveřejní ji způsobem umožňujícím dálkový přístup. Úřad práce umožňuje každému, kdo o to požádá, nahlédnout do kolektivní smlouvy vyššího stupně, jejíž závaznost byla rozšířena na další zaměstnavatele.“

III.3.15

Je následující smlouva podle ustanovení zákoníku práce pramenem práva?

§ 34 zákoníku práce stanoví:

„(1) Pracovní smlouva musí obsahovat

- a) druh práce, který má zaměstnanec pro zaměstnavatele vykonávat,
- b) místo nebo místa výkonu práce, ve kterých má být práce podle písmene a) vykonávána,
- c) den nástupu do práce.

(2) Není-li v pracovní smlouvě sjednáno pravidelné pracoviště pro účely cestovních náhrad, je pravidelným pracovištěm místo výkonu práce sjednané v pracovní smlouvě. Jestliže je však místo výkonu práce sjednáno širěji než jedna obec, považuje se za pravidelné pracoviště obec, ve které nejčastěji začínají pracovní cesty zaměstnance.

(3) Zaměstnavatel je povinen uzavřít pracovní smlouvu písemně.

(4) Jedno vyhotovení písemné pracovní smlouvy je zaměstnavatel povinen vydat zaměstnanci.“

III.3.16

Sledujte aplikační postup Ústavního soudu ČR ve věci II ÚS 41/96, ve vztahu k vymezení vlastního postavení a určete základní principy dělby moci a pravomoci jednotlivých orgánů v ČR.

„Ústavní soud nemá jiných pravomocí než daných čl. 87 Ústavy a ani v rámci rozhodování o ústavní stížnosti dle zák. č. 182/1993 Sb., který upravuje předběžné opatření, nemůže meze svých pravomocí překračovat tak, jako požadují navrhovatelé, totiž že by byl oprávněn zasahovat do moci zákonodárné v tom smyslu, že by byl oprávněn její výkon pozastavit.

Ústavní soud rozhodl ve věci ústavní stížnosti navrhovatelů L. H. a spol. proti vládě České republiky, takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění:

Navrhovatelé se ve své ústavní stížnosti z 10. 2. 1996, doplněné podáním ze dne 1. 4. 1996, domáhali vydání tohoto nálezu:

„Smlouvou mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o společných státních hranicích, podepsanou v Židlochovicích dne 4. 1. 1996, byly čl. 4 odst. 1 této smlouvy porušeny čl. 14 odst. 4, věta druhá; čl. 10 odst. 2 a čl. 11 Listiny základních práv a svobod a Protokolu č. 4 čl. 3 bod 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Vládě České republiky se přikazuje, aby vzala zpět návrh předložený Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu se smlouvou mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o společných státních hranicích, podepsanou v Židlochovicích dne 4. 1. 1996.

Vládě České republiky se přikazuje, aby se zdržela výměny ratifikačních listin ke smlouvě mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o společných státních hranicích, podepsanou v Židlochovicích dne 4. 1. 1996.

Ústavní soud přezkoumal ústavní stížnosti navrhovatelů i Smlouvu mezi Českou a Slovenskou republikou o společných hranicích ze dne 4. ledna 1996 spolu s dalšími přílohami navrhovatelů včetně předkládací zprávy vlády pro Parlament a dospěl k závěru, že předmětná smlouva je mezinárodní smlouvou, na kterou se vztahuje režim Vídeňské úmluvy o smluvním právu (vyhláška č. 15/1988 Sb.). Vídeňská úmluva je mezinárodněprávními autoritami vykládána dokonce tak, že stát nemůže namítat proti jinému státu ani svou vlastní Ústavu, aby se vyhnul závazkům, které mu platná smlouva ukládá (srov. Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti v posudku z roku 1932 ve věci zacházení s polskými příslušníky v Danzigu a Mezinárodní soudní dvůr ve věci Úřadu organizace pro osvobození Palestiny u OSN v roce 1988). Z čl. 87 Ústavy pak plyne, že Ústavní soud nemá žádných pravomocí v poměru k mezinárodním smlouvám a i resp. především jeho činnost je vázána na dodržování principu dělby moci, jako podstatné náležitosti demokratického právního státu (čl. 2 odst. 1; čl. 9 odst. 2 Ústavy a členění Ústavy na Hlavu druhou, nazvanou Moc zákonodárná; na Hlavu třetí, nazvanou Moc výkonná, a na Hlavu čtvrtou, nazvanou Moc soudní). Jinými slovy, z hlediska principu dělby moci i vlastních pravomocí Ústavního soudu nepřísluší Ústavnímu soudu ve věci týkající se mezinárodní smlouvy, a to i kdyby porušovala práva stěžovatelů dle čl. 14 odst. 4 věta druhá, čl. 10 odst. 2 a čl. 11 Listiny základních práv a svobod nebo čl. 3 bod 1 Protokolu č. 4 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, zasahovat do pravomocí

vlády předkládat návrhy mezinárodních smluv k jejich schválení Parlamentu dle čl. 41 odst. 2 Ústavy v návaznosti na čl. 11 Ústavy, ani do pravomoci je sjednávat dle čl. 63 odst. 1 písm. b) věta za středníkem Ústavy ve spojení s rozhodnutím prezidenta republiky ze dne 28. 4. 1993, uveřejněným pod č. 144/1993 Sb. Z důvodů shora uvedených nezbylo než návrh dle § 43 odst. 1 písm. e) zák. č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu odmítnout jako návrh, k jehož projednání není Ústavní soud příslušný.

Poučení: Proti tomuto usnesení není odvolání přípustné.

V Brně dne 9. 4. 1996“

III.3.17

Určete na základě interpretace uvedeného rozhodnutí prezidenta republiky, zda výlučná pravomoc k sjednávání mezinárodních smluv náleží prezidentu ČR. V případě, že nikoliv, určete, které další orgány tuto pravomoc mají.

„ROZHODNUTÍ

prezidenta republiky

ze dne 28. dubna 1993

o sjednávání mezinárodních smluv

Na základě zmocnění, daného mi ustanovením čl. 63 odst. 1 písm. b) ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, vydávám s výhradou jiného rozhodnutí v jednotlivých případech toto

rozhodnutí:

přenáším

- a) sjednávání a schvalování mezinárodních smluv dvoustranných a mezinárodních smluv mnohostranných, které nevyžadují souhlas Parlamentu, přístup k nim a jejich přijetí, na vládu,
- b) sjednávání a schvalování mezinárodních smluv dvoustranných a mezinárodních smluv mnohostranných, které svým významem nepřesahují rámec působnosti ústředních orgánů státní správy, přístup k nim a jejich přijetí, na člena vlády, pověřeného řízením příslušného ministerstva nebo jiného ústředního orgánu státní správy.

Havel v. r.

Klaus v. r.“

Článek 63 odst. 1 písm. b) Ústavy ČR:

„(...) sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy (...)“.

III.4 Normativní právní akt

Výsledek normotvorné činnosti státních orgánů (Parlament ČR, vláda, ministerstva atd.), který obsahuje právní normy – typický pramen kontinentálněevropského systému práva. Obecný jazyk směřuje význam pojmů normativní právní akt, právní

norma a právní předpis a užívá je jako synonyma. Každý z uvedených pojmů má svůj vlastní význam:

- **Normativní právní akt** – forma, v níž jsou právní normy obsaženy (nositel právních norem): zákon, vyhláška, nařízení atd.
- **Právní předpis** – užší pojem ve vztahu k pojmu normativní právní akt. Souvisí s okamžikem publikace právních norem. Od zveřejnění nazýváme normativní právní akt právním předpisem.
- **Právní norma** – obecně závazné pravidlo chování, obsažené v normativních právních aktech.

Z formálního hlediska je pro normativní právní akt jako pramen práva zásadní forma daného pramene. Forma, kterou není myšleno pouze písemné vyjádření znaků, ale dotýkající se i vlastního přísně formálního legislativního procesu vzniku právního aktu a dále náležitého zveřejnění pravidel chování v příslušných nosičích norem. Bez splnění uvedených formálních náležitostí nelze normativní právní akt považovat za závazný pramen práva.

Z obsahového hlediska je pro normativní právní akt charakteristická obecná závaznost obsažených pravidel chování ve vztahu k povinným subjektům a vymezeným skutkovým podstatám (zákonem vymezeným znakům jednání). To je základní rozdíl od individuálního právního aktu – rozhodnutí, které (zjednodušeně řečeno) zavazuje pouze účastníky řízení.

Nejvýznamnější třídění normativních právních aktů je podle kritéria právní síly. Právní síla je kategorie vyjadřující určité srovnatelné vlastnosti právních norem, v tomto případě nadřazenost a podřazenost jednotlivých norem. V praxi to znamená dodržování následujících principů:

- právní normy nižšího stupně právní síly musí být v souladu s právními normami vyšší právní síly (vyhláška × zákon),
- právní normu určitého stupně právní síly lze změnit pouze normou téhož nebo vyššího stupně právní síly.

Podle kritéria **absolutní právní síly** rozlišujeme **normativní právní akty vyšší právní síly**, mezi nimiž mají výsadní postavení ústavní zákony. Teorie pro tyto akty užívá i označení zákonné nebo primární normativní právní akty:

- ústavní zákony, liší se formou, vyšším stupněm právní síly, procedurou přijetí a předmětem úpravy,
- normální zákony,
- zákonná opatření senátu

a **normy nižší právní síly** (podzákoné, sekundární), ke kterým řadíme všechny zbývající akty legislativních orgánů:

- nařízení vlády,
- vyhlášky ministerstev,
- obecně závazné vyhlášky samosprávných celků (kraje, obce).

Z hlediska **relativní právní síly** zkoumáme původnost nebo odvozenost normativních právních aktů, tj. skutečnost, zda norma upravuje (nebo může upravovat) určitý vztah poprvé nebo je pouze vydána na základě nějakého původního aktu – je od něj odvozena:

- **Původní normativní právní akty** jsou vydávány zastupitelskými, samosprávnými orgány.
- **Odvozené normativní právní akty** jsou vydávány orgány realizujícími moc výkonnou.

Zvláštní postavení mají z hlediska vlivu na existenci práva Nálezy Ústavního soudu ČR, jako výsledky judičiální činnosti.

Zadání

III.4.1

Je podle ustanovení Ústavy ČR nařízení vlády z hlediska právní síly právním aktem vyšší právní síly nebo nižší právní síly, a dále normativním právním aktem původním nebo odvozeným?

Článek 78 Ústavy ČR stanoví:

„K provedení zákona a v jeho mezích je vláda oprávněna vydávat nařízení. Nařízení podepisuje předseda vlády a příslušný člen vlády.“

III.4.2

Srovnajte publikaci jednotlivých právních předpisů. Vymezte shodné a odlišné znaky zveřejnění jednotlivých předpisů a účinků z toho plynoucích.

Parlament – § 3 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, stanoví:

- „(1) Právní předpisy nabývají platnosti dnem jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů.
 (2) Dnem vyhlášení právního předpisu je den rozeslání příslušné částky Sbírky zákonů, uvedený v jejím záhlaví.
 (3) Pokud není stanovena účinnost pozdější, nabývají právní předpisy účinnosti patnáctým dnem po vyhlášení. Vyžaduje-li to naléhavý obecný zájem, lze výjimečně stanovit dřívější počátek účinnosti, nejdříve však dnem vyhlášení.
 (4) Právní předpisy uvedené v § 1 odst. 1 písm. d) a e) mohou být vyhlášeny nejdříve dnem, v němž je vyhlášen zákon, k jehož provedení jsou vydány; účinnosti mohou nabýt nejdříve dnem, k němuž nabývá účinnosti zákon, k jehož provedení jsou vydány.“

Kraj – § 8 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, stanoví:

- „(1) Obecně závazné vyhlášky kraje musí být v souladu se zákony a nařízení kraje musí být v souladu se zákony a právními předpisy vydanými vládou a ústředními správními úřady.
 (2) Obecně závazná vyhláška kraje a nařízení kraje (dále jen ‚právní předpis kraje‘) nabývá platnosti dnem vyhlášení ve Věstníku právních předpisů kraje (dále jen ‚Věstník‘).
 (3) Dnem vyhlášení právního předpisu kraje je den rozeslání příslušné částky Věstníku, který musí být uveden v jejím záhlaví.“

- (4) Právní předpis kraje nabývá účinnosti patnáctým dnem po vyhlášení ve Věstníku, pokud v něm není stanoven pozdější počátek účinnosti.
- (5) Vyžaduje-li to naléhavý obecný zájem, lze výjimečně stanovit dřívější počátek účinnosti právního předpisu kraje, nejdříve však dnem vyhlášení. Dřívější počátek účinnosti musí být v právním předpise kraje uveden. V těchto případech se právní předpis kraje zveřejní též na úřední desce²⁾ krajského úřadu (dále jen „úřední deska“), na úředních deskách obecních úřadů obcí, kterých se dotýká, a v hromadných informačních prostředcích.
- (6) Věstník se vydává v postupně číslovaných částkách označených pořadovými čísly. Právní předpisy kraje se ve Věstníku označují pořadovými čísly. Číselná řada právních předpisů kraje, jakož i číselná řada jednotlivých částek Věstníku, se uzavírá vždy koncem každého kalendářního roku.
- (7) Věstník musí být každému přístupný na krajském úřadu, na obecních úřadech v kraji a na Ministerstvu vnitra (dále jen „ministerstvo“).
- (8) Kraj zveřejní stejnopis Věstníku i způsobem umožňujícím dálkový přístup.
- (9) Kraj zašle obecně závaznou vyhlášku kraje neprodleně po dni jejího vyhlášení ministerstvu. Kraj zašle nařízení kraje neprodleně po dni jeho vyhlášení věcně příslušnému ministerstvu nebo jinému ústřednímu správnímu úřadu.“

Obec – § 12 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, stanoví:

- „(1) Obecně závazné vyhlášky a nařízení obce (dále jen „právní předpis obce“) musí být vyhlášeny, což je podmínkou platnosti právního předpisu obce. Vyhlášení se provede tak, že se právní předpis obce vyvěsí na úřední desce^{3b)} obecního úřadu po dobu 15 dnů. Dnem vyhlášení právního předpisu obce je první den jeho vyvěšení na úřední desce. Kromě toho může obec uveřejnit právní předpis obce způsobem v místě obvyklým.
- (2) Pokud není stanovena účinnost pozdější, nabývají právní předpisy obce účinnosti patnáctým dnem po dni vyhlášení. Vyžaduje-li to naléhavý obecný zájem, lze výjimečně stanovit dřívější počátek účinnosti, nejdříve však dnem vyhlášení.
 - (3) Nařízení obce vykonávající rozšířenou působnost se zveřejní též na úřední desce obecních úřadů působících ve správním obvodu obce s rozšířenou působností.
 - (4) Obec vede evidenci právních předpisů, které vydala. Evidence právních předpisů obsahuje číslo a název právního předpisu, datum jeho schválení, datum nabytí jeho platnosti, datum nabytí jeho účinnosti, popřípadě i datum pozbytí jeho platnosti. Právní předpisy obce se označují pořadovými čísly. Číselná řada se uzavírá vždy koncem každého kalendářního roku.
 - (5) Právní předpisy obce a jejich evidence musí být každému přístupny u obecního úřadu v obci, která je vydala. Nařízení vydané obcí vykonávající rozšířenou působnost musí být každému přístupné též u obecních úřadů působících v jejím správním obvodu.
 - (6) Obec zašle obecně závaznou vyhlášku obce neprodleně po dni jejího vyhlášení Ministerstvu vnitra. Obec zašle nařízení obce neprodleně po dni jeho vyhlášení krajskému úřadu.“